

Prospectiva operei

Sens și consens

Mai toate problemele perennis ale criticii și teoriei literaturii s-au pus pentru prima dată în cadrul așa-numitei *palatii diforă*, adică străvechia polemică privind obiectivitatea, neutralitatea, care marchează, de fapt, și începutul filozofiei propriu-zise. I s-a reproșat poeziei nu numai că e inutilă, ci și dăunătoare prin hedonismul ei și mai ales prin ideile false despre lume, viață, zeii și morală, pe care le difuzează în mod atât de seducător. Replica apăsătoare a poeziei s-a fundat pe ideea că această artă oferă un bogat tezaur de cunoștințe și un corpus de reguli practice de înaltă valoare morală, învățând, înăbușând, în haina seducătoare a versurilor, pe care analiza competentă a specialistului le poate dezvălui. Poezia ar fi deci, un „sens ascuns” — *ypocrita* sau *veritas sub cortice* — care trebuie scos la iveală de un ermetice, adică de un interpret. Pindar însuși declară aceasta într-un celebru vers din *Olimpe* II (85), la *Theagenes Rhoginus* și *Metrochros* din *Thasos* și apoi pune bazele școlii de interpretare „după sens” — *cată* *ypocritan* — care se va numi mai târziu *allegorică* și se va bucura de succes până în vremea lui Boccaccio. În *Genealogia deorum*, lucrare de erudicție, menită să apere poezia antică de atacurile teologilor rigoristi, el analizează și recreează metoda interpretării alegorice, căreia îi aduce perfecționări importante.

După Wilhelm Nestle, fondatorul ermeticii și formarea școlii naturalizatorilor ionieni și nu puteau decât să aplice așa-numita exegeză fizicistă — *fyssike allegoria* — în interpretarea poeziei homerice, care și-au luat dintr-o primă în mod temeinic, dar nu ca literați sau filozofi, ci ca filozofi doritori să o discute. În ce constă această metodă se poate deduce ușor dintr-un singur exemplu: dintr-un vers din *Iliada*, care descrie mult discutați bătăie a zeilor, nu înțelegem nicicând o discuție dintr-o divinități, ci doar vrea să sugereze ce s-ar întâmpla dacă planetele, denumite cu numele zeilor, s-ar găsi la un moment dat toate în aceeași poziție.

Marea cotitură în istoria interpretării asea să se producă odată cu sofizii, care, prin *Simulacrum* din *Thasos* și *Iliada* (cu cel din *Thasos* îndreptat ermetica de față filologic propriu-zis, „Sensul operei” trebuia „dezvăluit” pe baza unei analize riguroase a textului, cu raportări judecătorești la lexiconul și gramatica, scopul înscris fiind stabilirea adevăratei relații a autorului adică dienei sau gândirea sa exactă. Metoda va fi numită *cată* *dieneiasis* și va fi sortită să facă o carieră strălucită mai ales în variantele ei moderne. *Explicatio* franceză și *cată* *dieneiasis*, cum o vom numi în *noii critici*, care nicicând nu s-au gândit să mitească numele (ilustrul lui profesorilor, *Stesimbrotus* din *Thasos*).

Paralel cu aceste două școli de interpretare se manifestă dilematismul rapozitor, pe care am putea să-l numim, fără exagerare, prima formă de impresionism în abordarea operei literare. Din recitarii de profesie, unii rapozitori reușeau să devină și interpreți ai poeziei, ceea ce ajungând la celebritate și bogăție grație conferințelor ținute cu ocazia diferitelor festivități și concursuri publice. Caracteristic pentru ei — cel puțin azi — declară Ion în versurile lui *Platon* — este faptul că în mod deliberat sub imperiul insurizării sau entuziasmului, ceea ce înseamnă că toată conținutul unui raport nu e decît o creație care are ca punct de plecare opera pe care ar trebui să o interpreteze. Între răspunsurile pe care le dă Ion lui *Socrate* și declarațiile pe care ale notorii critici francezi nu vedem decît o deosebire terminologică, firească dacă ținem seama de cele două milenii și jumătate care se interpuseră. Faptul că, în loc de *dieteia* *Muzei*, ultimii invocă *adformalismul* pe care îl prezintă *adformis*, înseamnă, desigur, un progres căci am ieșit din teologie pentru a ne ancora în laica psihologie. Dar dacă ținem seama că acest salt nu înseamnă și depășirea irationalismului, trebuie să recunoaștem, cu regret, că progresul este prea mic.

Abia constituită, ermetica avea să fie supusă atacurilor necrutătoare ale lui *Socrate*. Din momentul ce poezia nu e un act rațional, nici interpretarea ei nu duce la nici un rezultat valabil. Acest argument va fi întărit de alte două, încă și mai greu de resins. Modul de exprimare specific poeziei, afirmă *Socrate* în deplină concordanță cu ideile lui *Sale*, este cel „enigmatic”, fără rigoare în alegerea cuvintelor sau, cum va zice, peste veacuri, un *Verlaine*, *alese non sans quelque meprise* (Rep. I, 332 C). Pe de altă parte, însuși modul de a gândi al poeziei este contradictoriu, căci *Socrate* de pildă, numai după câteva versuri de la enunțarea unor idei, va afirma exact contrariul. Ca atare, întreaga poezie, fie că avem în vedere conținutul ei de idei, fie că avem în vedere numai expresia acestui conținut este o înșelăciune, adică o înșelăciune sau „*acquitio*” sau „*ambiguitas*”. Aceasta fiindcă poezia este „o înșelăciune uragată, înarcată și sacră” (Rom. 534), adică, în formularea caracteristic romantică, *oiseau bavard léger, irresponsable, insaisissable*. Funciar ambiguitatea poeziei nu poate avea un rol pozitiv, căci numai comunicarea riguroasă, exactă, în terminologia socratică *arbitria*, stă la temelie vieții sociale. Prin urmare, interpretarea textului nu poate duce la identificarea a ceea ce nu există, adică a unui sens exact în mod fatal, ea înșelă și ambiguă, căci prin natura sa, poezia este o înșelăciune care are ca scop să înșeleze și să susțină suportul exteză multiplică. Orice interpretare se propune poate fi mai mult sau mai puțin credibilă (Prot. 339-A-D). Dacă dorim una exactă, n-avem decît să ne adresăm poezilor, ceea ce e imposibil, chiar dacă am accepta că ei pot pune în discuție un anumit *Crațil* 391 B). De aici înainte lui *Socrate* la adresa comentariilor lui *Crațil* și a diversității — azi se zice „*babilonice*” — interpretărilor rapozitorilor. Chiar dacă nu întrebăm de termenul *polissemie* înscris de *Dante* prin celebra scrisoare către *Camerano* și pe cel de „*cată* *deschidere*” sau *veritas sub cortice* de lecturi posibile. — cum va zice *Ero*, *Socrate* avea noțiunea respectivă și în numele ei condamnă nu numai poezia, ci și ermetica abia născută.

Odată cu tentativele patristice de constituire a unei teologii sistematice, noțiunile cărora le scriam istoria vor fi recunoscute în discursul în mod mult mai arătat. Teologii volau-și și azi de-alte, ca socialitatea lor să fie la sacra *philosophia*, adică și complexă precum filozofia profundă, dar riguroasă rațională, necum logica sau matematica. Der ambiguitatea și chiar obscuritatea *Scripturii* erau un obstacol greu de învins. Cum să le condamnă cum *Hicose* *Socrate* în cazul textelor homerice și herodice, cînd ele sînt de drept și de fapt ale *Inspiratorului Scriiturii*? Si cum să nu le rezolvă, cînd univocitatea este condiția sine qua non a unei teologii riguroase? Fără univocitate în interpretarea *Scripturii*, unitatea domotăică a eccliei este amenințată, căci secele se bazează locmai pe interpretarea diferită de cea oficială, a textelor. Augustin și sfințitul *Grigore* propun să nu se mai vadă în obscuritatea sau în ambiguitatea *Scripturii* un defect, ci o calitate un dar făcut de Dumnezeu cititorului, căci obținutarea sensurilor multiple se deschide mîntul lui: „*multos intellectus generat, sau Divini sermone obscuritas etiam ad hoc est utilis, quod plures sententias veritatis parit...*” *dum alius cum sic, alius sic intelligit* (De civitate Dei, XI, 19). Al doilea sînt nu se va fi și laude dificultatea de lectură a textului divin, grație căreia mintea se ascute — *magna utilitas est ipsa obscuritas, elocutorum Dei, qui exercet sensum*: ba încă, vorbește cu entuziasm de delicia pe care le procură tentativa de a surprinde sensurile — în *quibusdam locis obscurioribus tanto maior dulcedine inventa reficit quanto maior labore castigat...* etc. Cu

alte cuvinte, *Scriptura* e o *opera aperta*, deci aptă de a fi supusă la „numeroase lecturi posibile”: „*deschidere*” și presupune „colaborarea” teoretică mentală a consumatorului, care trebuie să realizeze liber un fapt care a deja produs de la organizat conform unei desăvirii structurale a lui... Cîntecul a zeilor, desigur, că ne referim la marea descoperire a lui *Umberto Eco*, din care am și citat de față „*Indemnuri cum este acela al sfințului Augustin și Grigore de care am vorbit, au fost numeroase. Ele au contribuit la sistematizarea excesivă a ermeticii medievale, care va fi axată pe rebarbatia teoriei a „sensurilor supra-puse”. Pentru a o face cunoscută nu există nici un text mai clar și mai exact decît acela lebru, al lui Augustin din *Dacia*. *Littera sacra docet, quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul *polissemie*, curinde pe celelalte trei. *Ricordate* *medievalis* ale scrierilor conțin un exemplu de „*cată* *creștitoare*”, adaptată celor patru sensuri. Si adevărat, în orice claritate și corectitudine, pentru a-l recomanda cu precizie celor care vor să se întindă în tehnica lecturii medievale. *Gratia* *accet*: *quid credas adlegaria, maralia quid agas, que tendas assegeta*. *Scriptura* va fi în fond, un strat de sensuri supra-puse — literal, alegoric, moral și analogic și fiindcă teologia e dominat cu autoritate înțelegerea viață intelectuală medievală, teoria sensurilor supra-puse va fi puternic ancorată și în literatură. Cînd *Dante* se adresează lui *Camerano* el scrie: „*tu dedica opera el tunc ad precare de ea non est simplex sensus, et plerumque sensus sunt multi, va fi bineînțeles, că literal, al doilea, pentru care întrebăm de termenul <*******************************

Leonid Dimov

Amnezii

Unde sunt toate
Visele uitate
In chiar clipa cind ne-am deșteptat
In ciuda efortului desfășurat
Pentru a ni le reaminti
In diminețile false și lilachii,
Diminețile delicate
Cu danteluri de voci îndepărtate
Pe-un murmur surd și neliniștit
Vinind din eternitate și din infinit.
Mai plutesc așa, prin odaie,
Cite-un zimbet, cite-o lighinale,
Jumătăți de cutii de zaharicale,
Nechezat de cal peste pulpe goale,
Cirduri de fluturași zorind în ceață
Vechi clopote bădind în plăță
Și chiar răsuflatul unui autobuz
Scăpând ulei și scriștind ursuz
Drept în fața curții noastre pătrate,
Unde jucăm țințar și ne dăm coate...

Reliovar

A pătruns un fum nimerit
Peste ciinele negru cel împătat
In odala cu mică relievar derizoril.
— Vin pușorii, vin pușorii,
Auril, de gâină, și auril?
Cum clucăscăle prințe curucuzi
Pe marea tapiserie rurală,
Tulbure, aproape nouă și confidențială,
Așezată pe perețele din față,
Reprezentind încercarea Lumii Noi în verdeț...
Și mai sunt gramofone și mai e
O cutie cu capac de zmalț, un cloisonné
Singurul obiect funcțional,
Plin cu depozit ancestral
De pulbere împărțită în două:
O parte mai veche, alta mai nouă...
Dar,
Deși pare cludat și rudimentar,
Dacă-ți încordezi auzul mai tare
Al să distingi o fanfară stifețioasă,
Atit de depărtată, atit de înceată
Că pornesc toate, buluc, să se secrete,
Către microcosm, priatr-un punct de trecere.

W. Faulkner în fața grajdului casei sale „Rowan Oak” din Oxford

Ion Iuga

Magistra vitae

Am adus cercei și brațări
pe cele șapte coline gândite
veșnicile iubirii să cumpăr
scilicite tămiruri în văz
păduri de măslini în singerează pe un
cîmîrîc și lutul ride
In gura bărbăților

am adus zori de miazăzi
vinturii lumină
picloarelor tale desuclie covoare
și amforn-e care a-l durerea podgorilor
pintecul tău alare
și-l altar pintecul tău născătoare
in care tăcerea latină se așază
după datina griului in ogor

lată am zli grădiniile tale au brate
și brațele aduc liliac pe săbiile Romei
ne-imbacă în drepte cărări
cum numai soarele prin ele ne hotărăște

Doauă pămînturi —
gîndită finită împreună.

Mor copiii in trupul părinților
cum hotărăse soarele-n priveghi
și trec părinții in dubul copiii
fără să fie nimeni întrebari
despre viața de apoi ce ar cunoaște
Decenui in coavia unul deal
și fiul in zarea cealaltă
Izvornare sunt pe oasele erilor

Vine umbra omului

prin hotarul meu fără umbră
fără vocea stelelor mele —
de naștere
graiul părinților vine pe ape
prin iedera urcă
cuvintele ca prunele-n septembrie
peste morminte se pierd
in duhul cu aer de seară —
n-are vocea umbră
nici trident pentru strivirea zilei
nici chele pentru înaltă fireastră

de unde nu-l ascult
de-acolo vine plinsul copilor
zgrîndu-și genunchii pe-un pletic
neunoscut nile
dinspre acolo știu marginile căvării —
dar unde duce credința cea dreaptă
dacă nu totdeauna in ochiul patriei.

Riurile cimpiei

Alerg cu riurile hotarului meu
imi pinărește răzvrătirea grădini
la izvornare somnului
secreta faptelor legate de trup
și cutiele Doamnă
spuse-n nisplul gurii tale tucte
de ceață sunt in pulberoașă apei
și pling
cu preschimbatul in vint
peste cimpiele înălțate ochiului
și-l multă soare in precădă

Vitraliu

Garofale in aprilie
otrăvitoare haiti colorite in cîntec
militeze mele-n petale — spălă
militeze tale — alitare — o-alsorghi
leviază-mă

ziua-n vitralii
fuge de vint și teamă o ochiului
aruncă stiele tale sămîntă ogrăzii
paca rîndă înțelesului mele

otrăvite haiti de lumină prin cîntec
coboară-ntr-o mîi

Sunt

Nu te-am strigat
să-mi alegi locuința de-apoi
nu te-am strigat iubito
închisă ferestruță-mi-n stăruie
că oasele mele pot fi strivite
de gura tîmbeștiiu lăzării

ră cuile sunt brzozi și bine închise
să-mi bucur de mine
mie înșurubă vană
nu te-am strigat
sunt alără
ogor-voarele la voca mea se sfîrnă

Mircea Ivănescu: Ridicarea privirilor

Ridicarea privirilor — obșescile mele, in care
imi credeau na gîntă anezările de contururi,
de amăntiri, de obiecte privite — spunindu-mi
că doar ridică ochii — și atit de simplu să fie
să înțeleg atunci — și ridicînd ochii
(pe care de adinea ori i-am răburit — însă atunci
cîteam înăi) — și acum mai ferese de tot ceea ce
este citire, deci privirea — să-mi spună cu gîlă —
este altceva, este înălțarea ochilor spre ceea ce la flință,
capătăi trup, răstîrind — și ridicînd — ca in versul
cu ochii cel muritor, care privește umilit,
cînd ea, muritorul, se răstoarnă pe spate lovit
de aripa de țărere a ingerilor trecînd — privind,
și poate înțelegînd, căpătînd cunoașterea liniilor,
spunîndu-mi că aceasta este înțelegerea
adevărata? Să înmă oricare din clipele de demult
sau de acum — și să-l privim astfel chipul.

Să luăm scena cu ea,
mergînd pe străzile in trepte, singură — chiar dacă alături,
și ea și lînd bine, că prezența mea — a oricui? — alături,
nu e decit un același joc — (asta fiind o răstîngere
dinspre vorbele mele, deschizîndu-i sub pașii
tot mal in adine coborînd — și stingul sprînjindu-se
mal din plin — ca in drumul către infern, nu?
deschizîndu-l, adică, mlaștina, să o tragă
pînă la gît in singurătate — și nimeni din cei care o caută,
plecîndu-și pașii chiar foarte aproape de ea —
și împroșcîndu-i in față flori înghețate — nimeni
să n-o găsească) — și pe urmă, pe strada care e la mijloc
un paller de întineric, care privește umilit,
și povestindu-l, întredălat, cum pe o stradă cu umbre
intocmai ca aici, printr-o casă bătrîna, cu pomii in față,
a fost locul vremii areleia cu spalmie înaltă
cînd imi spuneam — și credeam? — că mal țîrziu, cînd
aveam să mă fac mare, să se facă umbrele acestea
locuri sensibile inimii — in care viața mea să capete forma el cu

Copleșit încă de emoție, Paul Dunca n-
nu și dădea bine seama că nu îndrăznise să
cașă ei o apucă pe una din străzile lăturalnice
și se oprește in fața casei Herminei. In clipa
cînd alege cheia poștii ei de pe lanțul cu chei
dorința care-l ghidase pașii deveni puternică și
conștientă, așa cum era această dorință de
obicei, nu plăcută și bucurăasă el obședantă și
ferocă, încercînd să găsească înțelegerea și
posibilitatea. Iși simți bătăile puternice și
in gît și ușoara sufocare in timp ce întorcea
cheia in broască, se strecură cu pașii înceți prin
curte, deschise și mai cu grijă ușa și se opri
o clipă pe galeria cu geamlie, apoi intră in cam-
eră. Se opri in cadrul ușii, rotindu-și bănuir-
toar ochii prin încăperea, străpungîndu-i obședan-
ta semioșcuritate a pății de lumă și lămpilor
mici și rotunde plătute prin colțuri. Numai
trupul Herminei era din plin luminat de o lam-
pă mare, cu picior, cu abatjor lat îmbrăcat in
mătase verde, una din acele lămpi cu miroas
de praț pe care le puteai găsi in toate podurile din
cazale vesche. Lămpile de alcov es transmiseau
ceva din mărturia de senzualitate stăruie și
închisă de inhibiții, străbătînd prelung in feti-
guri. O astfel de lămpă trebuie să fi luminat
doar capul rocovan al străbunicii Herminei,
bătrîna baroană Grodă, al cărui corp bătrînul
baron îl simțea doar dar nu-l vedea nicidată
pe de-a-ntruce. Străbănata, după ațeliam,
lesese această lămpă la bătrîn al său, că
trezura nădușii și puțin înfricoșată fără moti-
v.

Paul Dunca a rămas cîteva clipe încă paraliz-
at in ușa privind făcut pe tînăra femeie, cu
aceleși sentimente de incertitudine și umilită și
furie pe el însuși și pe slăbiciunea lui, sub
semnul căroa începușe, cu cîteva luni in urmă
legătura lor, semn de sub care nu se putea eli-
bera. Ochii săi erau înțelși și ațeliam, și
Herminei, cu irialul țitit de o dungă întune-
cată care le deschide și mal neferice culoarea
și-i făcea atit de neobișnuit, îl priveau ca de
obicei serios dar cu o undă de băjocură mai
vizibilă in conturul gurii. Nu spusese nimic, se
întinse numai in pat, lăsa să-i cadă cartea pe
care cîinea și să se urzească un alt sub-
țire care exprima altceva decit supărare — sau
ugurare, mai mult un almit felin și cunoaștere
de sine îndușoasă. Paul Dunca nu spusese ni-
mic, așa cum nu știa cum să înceapă să vor-
bească de fiecare dată cînd venea pentru că
toate deprinderile sale privind relațiile cu
femeile nu se potriveau acestui nevoi. Era
semne și de alte ritururi ce nu se decantaseră
încă pînă la vorbă. Continuă decit să trimiță
semnale prin gesturi, înaintă spre pat, se aple-
că și sărută genunchiul Herminei, își plimbă
mîinile pe coapsele și pulpele ei, îi simți umerii
și gîtul firav, o făcă atit și grav apoi, înge-
nucheat, își înșopă capul in pieptul ei, înțelși
tensiunea zilei și mai ales a acestei nopți se
topi in dorință pătimășă, pe care-o reținea și
o prelungea numai ca să izbucnească și mai
puternic.

Se dezbrăcă rapid, lăsîndu-și hainele in mij-
locul camerei, fără grijă, și se lopi de trupul
ei fierbinte ale cărui forme îl învăluiră. Numai
că această prezență acută și vie, puternică și
copleșitoare in camera supraîncălzită și în-
cercînd Paul Dunca nu era mai singur
decit in aceste clipe și tocmai singurătatea era
noutatea pasimei sale reci pentru Hermina, sin-
gurătatea de ea provocată. Contactul cu corpul
ei viu și mișcător îl deschise un drum spre o
lume de fantezie și de visuri tînăute. Ochii lui
preț în gînd că să cuprindă această lume și
zăbateri lacuve, de violență și pierdere de sine,
in care uneori era implicat și propria sa ima-
gine văzută rece și detașată, altcei ea lipsea
cu desăvîrșire și totul era o fantezie imperșo-
nabilă, lent moșătoare in jurul său, care-l lînăria
doar și-l făcea să cașă și să reșăsească, și mai
deosebit trupul Herminei, gînd se urză și să
observe năme și subțiri și fremătătoare. Ca
apoi să-l pară din nou pierdut in visurile sale
treze. Continuă lor se petrecea într-o atmosferă
a amăntăului copleșitor, reconstruit de
câte imaginația lui febrilă cu o grijă și o pre-
gănită de care nu era capabil in reprezentările
prezente trupul Herminei, gînd se urză și să
tărie înțelșitate de cuvinte in acele clipe
înă cărele dispăreau fără urmă și in loc
înțelșitate pur, ca totdeauna asemănător
semnății. Deas in simtele clipe își reșăse
paterna pierdută, însă corpul ei înăși împro-
șăta ceva din caracterul lumii aceleia de ima-
gini și era concret cu violență, coșgură din
urșă detali: care se îmbinau și reușeau să
existe totuși toate, pe mica lui suprațată. În
simtea peles mătăsoasă, reliefulurile ei undu-
toare, viața pură a mușchilor, tremurul vasele
de sînge adîncimile calde ale mărunțătelor.
Efecul era cu prin plăcere să dispară toate li-
mițele care-i desăpăreau și-l făceau decit în-
brăcată in fantezia lui Paul Dunca, Herminei își
dezvăluia existența mai mult decit in fața oricărui
priviri acrupulos atente.

Cludata lor dragoste, mutată din zona senti-
mentului, nu putea să fie, cum s-ar crede, simplă
și senzuală ci se încerca de un alt fel de
imaginație, complicîndu-se pe o altă latură.

Paul Dunca fusese obișnuit îndrăgostit înă-
tîncepînd cu adolescența, dorințe confuze,
dragoste trecătoare. Apoi se răstăori, desul de
tînăr, cu fata unui prieten al tatălui său și a
fost, vreme de cîteva ani, o căsătorie, se poate
spune, fericită. Era o femeie frumoasă și ele-
gantă care știa să-i poarte mai ales capul cu
mîndrie și care amenința ca după patruzeci de
ani să devină planturoasă chiar dacă nu grasă,
o femeie voinică și sigură pe sine, ce bunicele
și străbunicele ei, prețese și notărește din sa-
tele ardeleni, ele înșele nepoate de mocrînte și
circumstare norocoasă și adeseori mal iubite
decit conștientele lor, care și trimisese feciorii
la școală și să se facă „domni”, dacă se poate
„mar”, din cei de la oraș. Aretele Livii și Cor-
nelii și Vesturii știau să și stule bărbat și să
întindă mese mari in cîntrea vrebunilor și să
seamă venit din țară sau al unui luptător
sau poet a cărel grabnică trecere rălmăna pen-
tru veche întipărită in cașă, iar ele erau pătră-
toarele acestor amintiri, care nu crețeau ci se
ostrețeau puțin prin repovestire de-a lungul ani-
lor.

Așa era și Livia Dunca, născută Doros, fiica
lui Epaminonda Doros, el însuși fiul marei lui
luptări, al „leului”. Mărtîndu-se cu Paul Dunca,
fiul lui Titu Dunca, pe care-l iubi sîntos și
cum trebuie, ea știa ce fel de viață o așteaptă,
exact aceea pe care o și dorea și singura cu-
noșcută de ea, asemănătoare vieții mamei sale
și, dacă va avea noroc, a bunicii ei, deci o viață
mai grea dar încercată de glorie cîndva. Descop-
erî desul de repede că bărbatul ei era mai
cludat, avea înșururări și tăceri, lecturi și in-
terese cum nu le aveau alții, într-un fel era
mîndră de aceste deosebiri iar in măsura in
care o deranjau le puse pe seama neamului
Dunca, mai bizar decit alte neamuri. Incolo, nu
avea de ce să se plîngă. Cășătoria era înăinte
de toate o instituție socială și din acest punct
de vedere a ei era reușită, ba chiar ducînd la

Alexandru Ivasiuc

sucesse mai repede decit se aștepta. Paul Dunca,
se dovedi un jurist peste nivelul colegilor săi
provinciali și cîștigă bani mulți încă de tînăr.
Cariera sa putea să se desfășoare in curînd așa
cum trebuie. Au intervenit însă greutățile isto-
rice, dictatura (care nu era iubită decit de n-o
lubașă nici „domnii” și apoi dicta-
tura de la Viena, pe care i-a urit așa cum se și
cuvenea. Explică și ea, ca și al altor doamne
din cercul pe care-l frecventa era doar puțin
cum simplistă. Se vorba de o contesă unguro-
aică, Teleki sau Apponyi, care făcuse să și
piardă pentru ea capul frumosului ministru de
externe italian, Conte Ciano și astfel numai
fratii noștri latini nu ne-au apărut și ne-au
vîndut. „Baga-s-a-ar dracu in vîntre ei cea no-
biilă”. Cît despre Hitler, acesta era de mult și
in mod hotărît disprețuit. Încă dinainte de răz-
boi la „Journale” de la societatea „Principele
Mircea” doamnela au hotărît că lumea ar fi

foat mai liniștită dacă „acei techerghiu” ar fi
continuat să zugrăvească pețeli și nu s-ar fi
apucat de politică să și încerce lucrurile.

Ecouri ale acestor convingeri comune, nu ne-
deșteptă dar puțin cam prea legate de persoane,
străbăteau și in conversațiile trecătoare pe care
le avea cu bărbatul ei. Paul Dunca o privea
stăpînindu-și ironia și nu-i spusese nimic din
profundele sale neliniști. Și nu era convins că
totul va reveni „la normal” pentru că pe cei
răi o să-i hăi, „hunul dumnezeu”.

Viața lor intimă însă era normală și sîntoșă-
să și le făcea atita plăcere cit credeau ei că
există in lume. Erau puțin rusinoși, doar Livia
uneori se înroșea de plăcere și-i șoptea, e ade-
vărat că un ton anume, cuvîntese intime „tu,
tu, tu” și-i lipse știti bogăți de buzule sale din
nefericire cam subțiri.

Întîlnirea cu Hermina Grodă a dezvăluit bru-
tal sârăcia acestor relații după cum marea cri-
ză l-a scos din obiceiuri și i-a lăsat singur, cu
adevăratale sale nelămuriri pe Paul Dunca.
Lucra de cîteva luni cu Piticu, deși legătura nu
devenise atit de publică și era încă tolerabilă
pentru că nu se știa cît de puternic era Piticu.
Se considera doar că Paul Dunca este cam la-
com de bani și împinge prea departe legătura
cu un client deochial, așa cum au uncoi avoca-
ții. Deas Livia începușă să simtă că e vorba
de ceva mult mai grav, era neliniștită și nu
știa cum să-i spună, ce să-i spună, se frămînta

Gorli spoă bustul lui Dante din parcul vilei „Mosso” Italic Sorrento, 1924

Răspunsul ei însă fu cludat și la o altă în-
trebare, din mîntea ei, dar și din mîntea lui:
— Bunicele mele, care a fost un învătă și
înțeleg, n-a fugit, deși la așerea lui ar fi putut
și nici nu s-a acuns, preținzînd că așa ceva
nu se poate întimpla. Nici cînd s-a întors
înțelepciunea strămoșilor noștri abandonată de
părinții lui, care din asemenea întipări se
născuse, nici atunci n-a crezut și n-a înțeles.
E adevărat, „tînărul baron”, bunicele fetei, om
in vîrstă de aproape 80 de ani, cînd au început
persecuțiile, deși era născut creștin, ca să-i în-
cerce destulul își nuse pe plept steaua galbenă
a strămoșilor săi. A fost ridicat împreună cu
colății, din ghetoul unde se retrăsese cu ai
săi.

Paul Dunca se auzi întrebînd, nu „ce-a-t
întimplat cu domnul baron”, întrebare tot stu-
pidă dar pe atunci încă posibilă, ci:
— Ce face domnul baron?

Fata începu să rîdă tare și acesta a fost sin-
gurul său răspuns și Paul Dunca înțelșe stu-
piditatea fără seamăn a întrebării sale, chiar
dacă încă nu știa despre camerele de gazare, sau
numai auzise vag. Dacă această fată tînără pu-
tea să arate așa cum arăta, nu se mai punea
întrebarea ce s-a întimplat cu un om de optzeci
de ani.

A încercat să înțelșe afacerea, oferînd pre-
țuri mari, apoi au amînat discuția pe mai tîrziu.
Din ziua aceea au rămas nedepărții. Era
fascinat de ea, leșeau împreună și la început
ea a refuzat să se îmbrace altfel, să și schimbe
uniforma. Iși țira, mergînd alături de el, pe
căldărîmul umed al acului început de primă-
vară rece și plioasă, galeții cu țalpă de lemn,
rupți, prin care-i leșeau degetele subțiri și în-
roșite. La întrebările lui, răspundea întrebărilor
ei întinerare.

Chiar in acea primă zi, cînd au țelți din vilă
(ea apoi el să se întorcă singur peste mai puțin
de două ore), omul lui Piticu care-l întor-
vărșe, om tare, uciag care cu mîna lui a
lichidat oamenii, înăinte și după această zi, îi
spuse oprîndu-se la țegirea din vila in ruină:
„Dumnezeu să na lerte, domnu’ doctor”. El nu
avea personal desigur nici o vîntă, dar in să-
bătîrea lui primăvară, pentru cîteva secunde s-a
considerat nu el însuși. In sau Petre sau
Cheorghie, el membru al șpalei capătă de
asemenea țapte.

Paul Dunca, el, nu resimțea nici vîntă, nici
mișă in mod exact (deși nu era chiar străin de

și nu dormea nopțile și simțînd pericolul in
timpul înșormăntului și lipsei de mîntea și
tensiunii, și o nouă și necunoscută feminitate.
Trupul ei cald și mare îl irita ca și șoptele ei
fierbinți, cu totul noi: „te iubesc, îți spunea, te
iubesc, mai mult decit înăinte”. Paul, cu desul-
tă dulceață încă, o respingea: „Lasă-mă să
dorm, sînt foarte obosit. Te rog lasă-mă”.

Piticu, îl rugă să trazeze cumpărarea a vilăi
Grodă de la nepoata tînărului baron, a șingura
supraviețuitoare a familiei care revenise și se
așezase într-una din puținele camere întregi ale
clădirii devastate. „Oferă-l un preț bun, îi
spuse. Înțelșește-te cu ea și gătă-l cit cere”.

— Poti să-mi aproape pe drăci. Îi spusese. A-
proape pe gratis.
— Nu dă-i un preț bun. Nu vreau să aud
vorbe despre asta. Vrei că stă singură in vilă,
du-te cu careva, poate să fie șpicioasă și s-ar
putea să fie înarmată. Cludată cum stă acolo,
femeie singură, pe vremuri ca astea. Și încă
ceva, cu banii, spune-i că o putem ajuta să
plăce unde-o vrea, acum sau mal tîrziu.

A străbătut atunci pentru prima dată căștarea
piercută și umedă dintre cele două bazine, ocu-
lînd bățiile și noroii și a pătruns in camerele
goale, cu mobilia furată și țapieria ruptă care
atîra zdrențuită de pereti, a simțit in nări mi-
rosul mușcăgit al distrugerii. Atunci i-au părut
acele camere mai mari ca mal țîrziu, urșă și
pășit, neșătoasă și parcă pline de pericole.
Era întovășit de unul din oamenii țari ai lui
Piticu, om dur și nelnicat, care-i șopti (și
chiar acest fapt era neobișnuit de el): „Domnu’
doctor, nu s-a șta singur aici să-mi plătești
oricît. Nici cînd era bine și întreg nu era pu-
tînt. Ce le trebuie la oameni, case, așa de
mari? E mai bine in cîmp, cu cîrbă deșaură”.

Și el se gîndi o clipă, străbătînd încăperile fără
șfîșit, la vanitatea omenească de rău augur,
care are nevoie de asemenea case și îl răspunde
țovărășului său: „toți au murit. A rămas numai
fata asta tînără, ce-i probabil nebună de stă
singură aici”.

Efecul lătrătuului unui cîina, mal mult urlet, îi
înțelșea. Omul lui Piticu își scoase pistolul și
ridică piodica.

In șfîșit au ajuns in camera locuțată, Cîntele
lup, urșag într-adevăr și săbăticit, se strînce
gata de atac și in prima clipă nu văzu decit
strălucirea metalică a cutitului din mîna acestui
cludat băiat care brusce se întoarse cu fața

după

la el. Un băiat plîpînd, tuns scurt, cu niște
ochi străni, luminoși, pe fața emaciată.

— Oprește cîntele, strigă. Am venit cu in-
tenții bune, să stăm de vorbă.

— Pleacăți, spusese cludatul băiat, cu voce gra-
vă de femeie. N-am ce să discut cu nimeni.

De abia după vocea își reveni și-i spusese: Vă
rog domnișor băroană. Permiteți-mi să-mi în-
deplinesc misiunea. Sînt avocatul Dunca și am
venit in numele unui client al meu să trazez o
afacere de cumpărare.

Femeia rîse: Cam ce crezi dumneata că am
să vînd?

— Casa. Casa aceasta in care nu puteți ori-
cum locui. Vă oferim un preț excepțional. E
nebunie a clientului meu, însă asta nu discut.
Tînăra baroană rise din nou, de data asta cu
un alt ton și strigă la cîntele care se așeză
într-un colț, mîrînd, atent la fiecare mișcare. De
abia atunci Paul Dunca privi înăntă in jur. At-
mosfera aici, spre deosebire de încăperile
pe care le străbătuseră, era emoționant omenească,
ca o replică la vechea mîntre și vanitate în-
frîntă din care nu rămășeseră decit ruinele de
dinozoi. Pe o plită se frigeau cîteva cartofi și
in întregă încăperea miroșea frumos a bucată-
riei sârăcă, unde se gățese și hrana slabă și escor-
țiată mentinerii vieții simple, cea de toate zi-
le. Pe o masă, cîteva felii de pine neagră,
sădățesă, și o conservă tot militară, deschisă
cu cutitul. Patul larg, cu încrustații grele de
bronz, era acoperit de o pătură simplă și cam
uzată și la capătii era strînsă ul și manta ce-
noșă. Lîngă manta, cu lîngă kakti de dec, pe un
ieșie din copărlie, zăcea sprîntă de perete o
păpușă uroșă, cu capul de celuloid spart. Șfir-
șit de oboșală, Paul Dunca se așeză, cerînd
îngăduința, pe marginea patului și întinse
mîna spre păpușă.

Nimic nu se poate dezvăla de prostie, spusese
într-o femeie zîmbînd ca răspuns la gestul
lui. De prostie și sentimentalism.

Paul Dunca își retrase mîna și o privi cu a-
tentie. Baroana Hermina Wilhelmina Josefa von
Grodă-Marmoroch era o fată de optșpezece
ani, aproape școlătică, cu fața suptă și ocașă
evidențindu-i răsă, luminată de ochii aceia
cașii, caștății și băjocorilor. Îmbrăcată într-o
fusta militară, cu lîngă kakti de dec. Pe un
purta o pufioasă roșoasă, tot kakti. Degetele
subțiri și roșii de la picioare îi ieșeau din niș-
te ghete de lagăr, din pinză grosolană, cu țalpi
de lemn. Mîinile subțiri îi erau înroșite și ele
de frig și înșăprite de muncă. Primul sentiment
al lui Paul Dunca a fost de fascinație și mișă
și, s-ar putea spune, chiar de dragoste, aproape
paternă pentru ființa aceasta slabă și mizeră și
totuși atit de curajoasă. Îi spusese mal țîrziu că
a bănuit că ea, cu adevărat, știe ceva ce-l
întereșază și pe el, e depozitară lucidă a unui
secret de care el însuși avea atita nevoie. Or-
cui era din primele grupuri de deșpoteți și fa-
melnici care se întorceau acasă, cu cîteva săptămî-
ni înăinte de terminarea războiului, adîncim
cu el zvonul grozăviilor prin care trecuseră și
încă nu le puteau povesti cu șir. Fata aceasta
i se părea însă că știe mai mult, că a înțeles
mai mult decit vederea chinurilor și numărul
încăleului al morților.

De ce v-ați întors aici, o întrebă, și apoi
își dădu seama că întrebare o prostie. Unde era
să se ducă in această Europă încă in ultimele
spasme ale războiului? Mînterea era că reușise
să ajungă.

Răspunsul ei însă fu cludat și la o altă în-
trebare, din mîntea ei, dar și din mîntea lui:
— Bunicele mele, care a fost un învătă și
înțeleg, n-a fugit, deși la așerea lui ar fi putut
și nici nu s-a acuns, preținzînd că așa ceva
nu se poate întimpla. Nici cînd s-a întors
înțelepciunea strămoșilor noștri abandonată de
părinții lui, care din asemenea întipări se
născuse, nici atunci n-a crezut și n-a înțeles.
E adevărat, „tînărul baron”, bunicele fetei, om
in vîrstă de aproape 80 de ani, cînd au început
persecuțiile, deși era născut creștin, ca să-i în-
cerce destulul își nuse pe plept steaua galbenă
a strămoșilor săi. A fost ridicat împreună cu
colății, din ghetoul unde se retrăsese cu ai
săi.

Paul Dunca se auzi întrebînd, nu „ce-a-t
întimplat cu domnul baron”, întrebare tot stu-
pidă dar pe atunci încă posibilă, ci:
— Ce face domnul baron?

Fata începu să rîdă tare și acesta a fost sin-
gurul său răspuns și Paul Dunca înțelșe stu-
piditatea fără seamăn a întrebării sale, chiar
dacă încă nu știa despre camerele de gazare, sau
numai auzise vag. Dacă această fată tînără pu-
tea să arate așa cum arăta, nu se mai punea
întrebarea ce s-a întimplat cu un om de optzeci
de ani.

A încercat să înțelșe afacerea, oferînd pre-
țuri mari, apoi au amînat discuția pe mai tîrziu.
Din ziua aceea au rămas nedepărții. Era
fascinat de ea, leșeau împreună și la început
ea a refuzat să se îmbrace altfel, să și schimbe
uniforma. Iși țira, mergînd alături de el, pe
căldărîmul umed al acului început de primă-
vară rece și plioasă, galeții cu țalpă de lemn,
rupți, prin care-i leșeau degetele subțiri și în-
roșite. La întrebările lui, răspundea întrebărilor
ei întinerare.

ele, ci mai ales fascinație și o bolnăvicioasă dorință de-a ști, de a afla orice amănunt, toate amănuntele, trecând prin rezistența ei îndărătnică la început, apoi copleșit de povestii, pe care de-abia putea să le creadă.

De atunci începuse desul pe nu putea fi vorba despre dragoste și legătură lor nici n-a început imediat. A dus-o, cu constința curată acasă și Livia a primit-o încurcată pe această baroană în zdrone, ciudată și tână, cu ochii neliniștitori și a simțit-o ca pe o rivală, înaintea de a ști, de a putea bănuși sau de a fi certă că o femeie în vârstă și fizic neplăcută să atragă un bărbat. Refuzul ei de a primi lucruri (deși de fapt nu mai avea nevoie, tranzacția de vânzare a casei s-a efectuat și Hermina era într-un fel cu adevărat bogată) a mirat-o, nu înțelegea de ce continuă și vrea cu tot dinadinsul să umble în zdrone.

Piticu, după ce a dat banii (în aur și valută) și chiar a "recuperat" niște bijuterii mai vechi ale familiei Grod, i-a cerut lui Dunca să o pedzească din oraș. Războiul era în ultimele sale două săptămâni, Hermina putea măcar pleca la București sau la Cluj, unde ar fi avut ce face cu banii și apoi în Occident. Capătina handiilor era de o ciudată insistență în această privință, ca și cum ar fi vrut să scape de un maritor, după cum ciudată era și deplina sa corectitudine în această afacere pe care și un om de afaceri obișnuit ar fi speculat-o fără remușcări. Tranzacția s-a încheiat prin Paul Dunca, Piticu nici n-a vrut s-o vadă. Ii spunea doar, meru, Piticu, nu mă dă după ce a plătit banii și Hermina s-a mutat într-o altă casă. Doare, să se ducă doamna, mă auzi. Să n-o mai știu aici, iar după un timp (scurs în număratoarele dar semnificativ și deci inexistente pentru Dunca) a început să-i spună, în fiecare zi, la fiecare întâlnire dacă se întâlneau de mai multe ori pe zi: trimit-te doamna asta să te spune-i să plece. El se vedea mereu în vârstă înțepinată, începuse să se vorbească de el în oraș, perechea ciudată, tinăra baroană tînărului și galentii, îmbrăcată în pufoasă, cu minciunile murdare și zdronele care lăsa urme pe fețele albe de masă și Paul Dunca, înalt, grav, adus ușor de spate, ascultând povestiri despre convalescenți și morți și foamea, adevărată foamea, a oaselor și tendințele și a mușchilor care nu se putea acoperi cu nimic. Perechea putea fi văzută în acea primăvară umedă prin promenadele în-

Hermina participa și ea la joc, cu o energie pe care nu i-ar fi bănuțit-o, cu un instinct sigur al răspunsului la toate solicitările lui. Nici nu se poate spune dacă nu ea luase comanda și nu provocase ea marea schimbare ce se petrecuse cu el. Nu închisese ochii toată noaptea și spre dimineață stătea aproape epuizată, doar Paul Dunca cu frică mai păstra un braț așezat moale dar ferm peste trupul ei, ca și cum s-ar fi temut să nu dispară. Vorbiră foarte puțin, pentru că nu era loc de cuvinte.

Așa au auzit bătăile în ușa ale oamenilor lui Piticu, veniți să o la cu mașina. Paul Dunca se uită la ea și înțelege că se revintea în viața nu însemnă hotărârea de a-și urma planurile ci tocmai împotriva, renunțarea la orice plan, trăire intensă și întimplătoare. Hermina nu dorea neapărat să rămână, pentru că apropierea de el, noaptea aceasta frenetică o făcuse să se îndrăgostească de el și să nu poată să se lipsească unul de celălalt.

Stătea întinsă, impasibilă și fără dorință și el se infurie și încercă totuși să se încredințeze: — Au venit să te ia. Mai vrei să pleci? Hermina ridică din umerii slab și-l privi drept în față, mat, fără să poată măcar în privi să ghicească o adevărată dorință. Apoi spuse: — Să plec, de ce nu. Mie mi-e indiferent. Nu eu am stăruit să plec.

— Nu vrei, să rămânem împreună? — Ba da, e bine cu tine. Dacă mă gândesc, parcă nici nu credem că poate fi alt de bine. Paul Dunca se simți copleșit de un val de gelozie. Strigă: — Cu mine, sau cu oicare altul. — Cu tine a fost bine, răspuse Hermina, însă cu o voce moale, lipsită de orice patimă. Se auzeau tot mai puternice bătăile în ușa și clanta se mișca, agitată furios în sus și în jos. Doamna, domnișoară, se auzi o voce groasă. Scoală și deschide că ne apucă ziua aici. Paul Dunca se hotărî și să-și înlocuiască se renopie la ușa și o deschise, așa gol cum era. Doi bărbați, unul în haină de piele, celălalt îmbrăcat într-o gubă mîioasă, ciobănească, stăteau în prag. Când îl văzură gol izbucniră în ris, apoi se recunoscură iar veteșii nu li se stinse din glas. — Să trăii domnu' doctor. Cerem iertare, dar știți, avem poruncă s-o ducem pe domnișoara. Ne pare rău.

menți lui Piticu, mai special însă „omul lui” implinindu-i poruncile, ocupându-se aproape exclusiv de afacerile lui. Iși schimbă relațiile și cu ceilalți oameni, cu prietenii săi, cu vechii săi cunoscuți. Nu se mai știi de nimic și începu să se imbrace ca oamenii meserilor incerte, în cisme și haine de piele, ca și cum ar fi purtat o uniformă. Jena și rușinea se transformă într-o agresivitate batocnică.

Legătura cu Hermina deveni publică și stabilă. Ea stătea sub semnul unei mari patimi, de care nici nu se gîndea și era încredințat că nu poate să scape. Se arunca în ea cu totul, cu furie și incerențare. Nu era veselă și foarte rare bucurase, stînd sub semnul unei continuei competiții, sub semnul posesivității și a luptei. El părea că este cel stăpînit pînă la urmă de către Hermina nu și părăsea întru-totul o undă de detașare ironică. Paul Dunca avea nevoie de ea, o nevoie arzătoare, încercînd poate să-și rezolve astfel, în această legătură fizică, așa cum se întimplă în marile epoci de criză, toată viața și toate problemele, încercînd să se uite și nerevînd, așa cum niciodată relația trupească, oricît de intensă, nu poate închide o lume. Însă atît timp cît era, încerca să crească nătmurii, neoprirea de inhibiții. Patima lui purta ecoul vremurilor în care se petrecea și mai ales a marii lui dorințe.

După o săptămînă a expediat-o, în ciuda lacrimilor ei fierbinți, a implorărilor ei, pe Livia la părinții săi, la Cluj. Livia se purta neastep-tat de lipsită de demnitate, așa cum n-ar fi făcut altădată. Îi ura dar în același timp îl dorea, era inebunită de gelozie și umilită dar nu vroia să-l uradă. Apela la bătrîna doamnă Dunca refuză să plece, în sfîrșit, plecă și se întoarse după cîteva zile cu tatăl ei, bătrînul și importantul Epaminonda Doros.

Întîlnirea dintre socru și ginere avu loc într-o încălțătoare după amiază de sfîrșit de mai, după

Ioan Alexandru: Cu gîndul la poezia greacă

Poezia se scrie în Elada practic trei sute de ani, între șapte și patru sute i.e.n. între Homer și Aristofan sau, mai precis, între Archilochos și Pindar, cîteva vreme durase și o brumă de dialog între om și zeitate înainte de zeificarea naturii înainte de-a se cădea în pantelism și a se ridica natura ca putere oarbă sau divină ca partener.

Poetul este ales de mic pentru a deveni inițiator: astfel Archilochos este trimis de către tatăl său din sat la țig să vînda un boulean. S-a culcat de vreme în lumina lunii și a plecat. La marginea țigului îi apare rîzînd un sohor de femei care i-au boulean, dispar și își lasă în schimb o liră, însemnul sacru al cîntărețului. Tot așa Pindar adoarme tînăr între flori pe Helikon și o albină îi picură pe buze harul poetice.

Chemarea aceasta de mic, alegerea dintre ceilalți a poetului vorbește despre mare însemnătate a graiului rostit, încredințat spre păstrare și împăspătare acestor aleși.

Altarul poeziei Sapho este în cinstea Aphroditei sau Kypriei cum îi spune adesea ea și Pindar. Aphrodita însă este maica Erosului născut din unirea acestuia cu Uranos.

Locul sfînt, temenos, cuprinde și altarul Herai. Alături de fecioarele în Hora și cîntă inonunat, imnele sacre, Erosul este această stare de sîrbătoare, această înșirare blînda a ființei în prezența divinului, această împăcare după jertfă, tot ce putea fi mai bun aici în Elada, singura cale de cunoaștere. Din această pricină Sapho este premergătoarea lui Socrate cea mai profundă. Sapho a înțeles mai tînăr și rostit ceea ce va fi rostit mai tîrziu prin Diodina de către Platon.

Erosul după Sapho este glykyrikron dulce-amar și algeidoron dător de durere; caracteristicile despărțirii. Poate de aici înrudirea cu moartea.

Femeia după Sapho poartă într-o mină apă și în cealaltă foc. Seamănă cu Erosul dar aici poate că-l vorba de prezența ei la origini ca inițiator. Nimeni n-a vorbit despre femeie aici în Elada atît de frumos. Ea a știut toată brutalitatea și spaima necoptă a bărbatului.

Animalele din fablele lui Archilochos nu s-a moralizatoare ci fiare care se pîndesc și se rupă unele pe altele.

Ură pentru ură, Nu-i posibilă nici-o împăcare. Acest principiu stă la temelul cetății eline. Au trebuit poezi mistice ca Pindar să apară care să hănuie că-l posibilă o împăcare o depășire a acestui lat în care om și animal viețuiesc în robia spaimii.

naufragiu

drăgoștii lor licenț, sub castanii cu muguri groși și lipicioși care alinau strălădile din spatele rîului nel mic ce închidea orașul spre sud.

Bruno, Hermina își reveni la viață chiar în ajunul zilei hotărîte în sfîrșit pentru plecarea ei, din oraș, undeva în țară și de aici la Londra unde avea o rudă îndepărtată care ar fi primit-o în clipa cînd transporturile ar fi devenit mai sigure. Paul Dunca venise seara tîrziu (se despărțiseră în zdrone, pe un drum masiv înaintea defnitivei lor despărțiri ce nu trebuia decît să încheie un capitol neînsemnat și o relație întimplătoare). A doua zi, o mașină cu doi oameni ai lui Piticu urma să vină să o ia.

Paul Dunca veni la această întîlnire care trebuia să fie ultima, fără nici un regret, mai grabă cu un fel de sentiment de urgență, ca și cum și el, ca și Piticu, dar din altă motivă, scăpa de un maritor. Pentru el, parcă de a doua zi, lumea urma să fie altfel, din nou mai agură, o lume în care puteai să-ți faci planuri lungi și scurte pentru cîteva săptămîni. Pășea cu pași mici prin zdrone, peșteră, așezări cu plăcere cîntecul subire al buranelor. Într-o casă unde provizoriu închirase o cameră Hermina pînă la plecare, după ce se mutase din vîlă ca un obișnuit, cu gîndul în altă parte, gînduri obișnuite, nedefinite. Își scrisese numai cînd vîru cum se mișcă perdeaua proprietății: curioase.

Liviu Brebanu împreună cu inginerul Valentin Măciulescu

Paul Dunca veni la această întîlnire care trebuia să fie ultima, fără nici un regret, mai grabă cu un fel de sentiment de urgență, ca și cum și el, ca și Piticu, dar din altă motivă, scăpa de un maritor. Pentru el, parcă de a doua zi, lumea urma să fie altfel, din nou mai agură, o lume în care puteai să-ți faci planuri lungi și scurte pentru cîteva săptămîni. Pășea cu pași mici prin zdrone, peșteră, așezări cu plăcere cîntecul subire al buranelor. Într-o casă unde provizoriu închirase o cameră Hermina pînă la plecare, după ce se mutase din vîlă ca un obișnuit, cu gîndul în altă parte, gînduri obișnuite, nedefinite. Își scrisese numai cînd vîru cum se mișcă perdeaua proprietății: curioase.

Vederea Herminei de aceea îi izbi ca o vedenie. Atunci rămase pentru prima dată înmărmurit în prag, fără să-și poată găsi cuvintele, ca în această seară, ca aproape în fiecare seară de atunci. În prima clipă aproape nici n-o recunoscu, neputînd face legătura dintre cea de acum și cea de numai cu cîteva ore înainte, mai puțin ciudată în zdrone decît acum. Hermina stătea în mijlocul camerei dreaptă și cu brațele ușor depărtate de trup, ca într-un echilibru fragil. Îmbrăcată într-un elegant tacer roșu, cu o blîniță scumpă la gît, cu picioroase lungi în ciorapi de mătase, cu minile înmănușate în negru, slabă, lumea ei devenise subțire, mizeria o fragilitate de porțelan fin, amănata de întreaga ei ființă. Corpul ei era acum pe de-a-ntrregul de femeie tînăr, însă frumusețea stranie și izbitoră venea de la capul ei fin și palid, luminat de ochii deschis la culoare și acum cald-ironic, încercuții de marginea subțire întunecată, însă care mai păstra, poate din cauza părului acur și de-abia începuse să crească, încă aspru și ușor adus după frunte, ceva de adolescent. Aerul băiețesc și finețea feminină a obrazului adunau o frumusețe de specie, dincolo sau mai degrabă dincoace de sex, înaintea de despărțirea lor definitivă, ca o pendulare între bărbat și femeie, aproape de rădicina lor comună și arhetipală. Poziția de echilibru a minilor înmănușate, nefirească și așezare în mijlocul camerei unde părea că stă de o timp nedefinit, înăntarea sentimentului de incertitudine care o învăluia și o dezvăluia pură, la răsucirea tuturor posibilităților deschise. Bălat și fată, la pragul dintre amintirea mizeriei și extremele de care se trezise și o nouă necutare, viață ce nu se hotărîse încă pentru nici o formă precisă care s-o limiteze. Intrarea lui în casă n-o făcu să-și schimbe cu nimic poziția, de aceea părea că poate că-l așteaptă tocmai pe el așa sau cine știe, că prezența lui nu avea nici o importanță, o altă incertitudine.

Paul Dunca se simți tulburat pînă în adîncuri, acolo unde fiecare simțem nehotărît și nedefinit. Copleșit, rămase în prag fără să salte, apoi înaintă spre centrul camerei fără să-și dea seama ce face, ajunsă lîngă ea și se simți învîluit de un miros ușor, numai al ei, neliniștit vreedată, care-l continua ființa și-l atrăgea spre ea. Se așeză în genunchi și-l cuprinsese picioroale cu brațele, se aplecă și-i sărută genunchii mici.

În noaptea care o urmat, Paul Dunca descoperă o altă lume, pe care o numea cu el, străină și necunoscută. Nu știuse că pot exista asemenea plăceri, alți de mari și alți de chinuțorii toți, învîlă cum nu ajunge corpul celuiilalt și cum se crează o lume în imaginație, care extinde ceea ce nimic fizic nu poate da, doar în spațiul cîtorva minute. Afară dinăru de a stăpîni, fără limită și fără rest, întreaga ființă a celuiilalt, nu numai trupul dar și sufletul, întreaga și sălbateca nevoie de posesiune și atunci violent și brutal, ascînd mîngîurilor suferința celuiilalt. După cum află și cealaltă dorință, de anihilare proprie, de a fi stăpînit și posedat tot fără limită și atunci se aplecă spre tîlpile Herminei în totală învîlnire, căutînd să realizeze prin simbol o înrobire ceea ce nu se putea în fapt. Nici aici, în cea mai străvechi și mai firească relație tocmai dusă pînă la limită, nu putea să scape de simbul și reprezentării, chiar atunci cînd sentimentele păreau că nu joacă nici un rol. Era om, pe de-a-ntrregul și fără scăpare.

Descoperi trupul Herminei așa cum nu văzuse niciodată vreun lucru. Liniile ei încă foarte colțuroase, nu pe deplin femeiești, omoplații, umerii și sînii prea mici, desenul soldurilor deveniseră vii și prezente în întreaga lor strălucire. Această noapte și multe dintre cele care au urmat nu se asemănă cu nici una dintre nopțile lui de dragoste dinainte, sîntătoase, roșii și simple, scurte și împăcate cu sine. Pentru că toate plăcerile sale mari, întreaga febră, era undeva în adînc asociată cu un fel de rușine, înfrîntă repede dar reapărînd în fiecare pauză mai lungă ca iar să fie copleșită de dorință și plăcere. Aceste valuri de rușine și tristețe erau martorele întregii lui educații, a unui fel de a fi dinaintea identității sale sociale de care încerca să se dezbrace, de care nimeni nu poate scăpa niciodată, nici în cele mai simple și firești acte. Care n-au dispărut pe de-a-ntrregul nici mai tîrziu.

Unul dintre ei elipsi complice și lasciv, și fără să-și dea seama încercă să-l dea de-o parte, parie și împus de reprezentarea spectaculoasă care o prezenta: bărbatul gol din ușa. Paul Dunca îl bănuie brutal că bărbatul se infurie o clipă, apoi se rădă.

— Nu, doamna ce-om face? Plecăm sau nu. Rămîne aici în oraș.

Nu știa spuse cel în haină de piele, nedumerit. Nu așa, avem ordin și stîm doamna voastră, cu domn Piticu dacă ei spune așa.

— Nu-ți meri o grijă. Am să-i spun eu. Acum pleacă.

Închise ușa, împungîndu-i din prag conștient că tot timpul s-au uitat peste umărul lui în cameră. În așa momentănd un timp nehotărît, apoi pașii se îndepărtară greoi, motorul unei mașini uru.

De ce nu te-ai acoperit, strigă Paul Dunca. S-au uitat tot timpul la tine. Nu-i cu-ști pe asta, erau în stare, excitați, să mă dea la o parte și să sară pe tine. Dacă nu m-ar fi recunoscut.

Hermina zîmbi moale și indiferent apoi se întoarse cu fata la perete și trase pătura peste ea. Paul Dunca se așeză înfrigurat pe marginea patului fără să spună nimic și aprins o țigară. O tuma gînditor, tulburat, apoi se strecură lîngă Hermina și adormi.

După cîteva ceasuri de somn se îmbrăcă și se duse la Piticu care îl aștepta. Stia bineînțeles tot ce se întimplase și oamenii săi îl raportaseră cu amănunte cum l-au găsit pe domnul avocat. Însă el nu era vesel, așa cum se întimplă cînd bărbății își descoperă asemenea secrete, ci gînditor și morocănos. Nu deschise discuția ei aștepta pe Paul Dunca.

Nu mai plăcea domnișoara baroană. Rămîne aici, pentru mine.

— Parcă nu așa ne-a fost vorba, spuse Piticu, serios, chiar sever.

— Te rog să mă înțelegi, nu pot altfel. Și ea și mai ales eu, așa vreau. Piticu îl privea gînditor, apoi se ridică și făcu cîteva pași prin cameră.

James Joyce and Cesario Pavese

Paul Dunca se simți tulburat pînă în adîncuri, acolo unde fiecare simțem nehotărît și nedefinit. Copleșit, rămase în prag fără să salte, apoi înaintă spre centrul camerei fără să-și dea seama ce face, ajunsă lîngă ea și se simți învîluit de un miros ușor, numai al ei, neliniștit vreedată, care-l continua ființa și-l atrăgea spre ea. Se așeză în genunchi și-l cuprinsese picioroale cu brațele, se aplecă și-i sărută genunchii mici.

În noaptea care o urmat, Paul Dunca descoperă o altă lume, pe care o numea cu el, străină și necunoscută. Nu știuse că pot exista asemenea plăceri, alți de mari și alți de chinuțorii toți, învîlă cum nu ajunge corpul celuiilalt și cum se crează o lume în imaginație, care extinde ceea ce nimic fizic nu poate da, doar în spațiul cîtorva minute. Afară dinăru de a stăpîni, fără limită și fără rest, întreaga ființă a celuiilalt, nu numai trupul dar și sufletul, întreaga și sălbateca nevoie de posesiune și atunci violent și brutal, ascînd mîngîurilor suferința celuiilalt. După cum află și cealaltă dorință, de anihilare proprie, de a fi stăpînit și posedat tot fără limită și atunci se aplecă spre tîlpile Herminei în totală învîlnire, căutînd să realizeze prin simbol o înrobire ceea ce nu se putea în fapt. Nici aici, în cea mai străvechi și mai firească relație tocmai dusă pînă la limită, nu putea să scape de simbul și reprezentării, chiar atunci cînd sentimentele păreau că nu joacă nici un rol. Era om, pe de-a-ntrregul și fără scăpare.

Descoperi trupul Herminei așa cum nu văzuse niciodată vreun lucru. Liniile ei încă foarte colțuroase, nu pe deplin femeiești, omoplații, umerii și sînii prea mici, desenul soldurilor deveniseră vii și prezente în întreaga lor strălucire. Această noapte și multe dintre cele care au urmat nu se asemănă cu nici una dintre nopțile lui de dragoste dinainte, sîntătoase, roșii și simple, scurte și împăcate cu sine. Pentru că toate plăcerile sale mari, întreaga febră, era undeva în adînc asociată cu un fel de rușine, înfrîntă repede dar reapărînd în fiecare pauză mai lungă ca iar să fie copleșită de dorință și plăcere. Aceste valuri de rușine și tristețe erau martorele întregii lui educații, a unui fel de a fi dinaintea identității sale sociale de care încerca să se dezbrace, de care nimeni nu poate scăpa niciodată, nici în cele mai simple și firești acte. Care n-au dispărut pe de-a-ntrregul nici mai tîrziu.

Unul dintre ei elipsi complice și lasciv, și fără să-și dea seama încercă să-l dea de-o parte, parie și împus de reprezentarea spectaculoasă care o prezenta: bărbatul gol din ușa. Paul Dunca îl bănuie brutal că bărbatul se infurie o clipă, apoi se rădă.

— Nu, doamna ce-om face? Plecăm sau nu. Rămîne aici în oraș.

Nu știa spuse cel în haină de piele, nedumerit. Nu așa, avem ordin și stîm doamna voastră, cu domn Piticu dacă ei spune așa.

— Nu-ți meri o grijă. Am să-i spun eu. Acum pleacă.

Închise ușa, împungîndu-i din prag conștient că tot timpul s-au uitat peste umărul lui în cameră. În așa momentănd un timp nehotărît, apoi pașii se îndepărtară greoi, motorul unei mașini uru.

De ce nu te-ai acoperit, strigă Paul Dunca. S-au uitat tot timpul la tine. Nu-i cu-ști pe asta, erau în stare, excitați, să mă dea la o parte și să sară pe tine. Dacă nu m-ar fi recunoscut.

Hermina zîmbi moale și indiferent apoi se întoarse cu fata la perete și trase pătura peste ea. Paul Dunca se așeză înfrigurat pe marginea patului fără să spună nimic și aprins o țigară. O tuma gînditor, tulburat, apoi se strecură lîngă Hermina și adormi.

După cîteva ceasuri de somn se îmbrăcă și se duse la Piticu care îl aștepta. Stia bineînțeles tot ce se întimplase și oamenii săi îl raportaseră cu amănunte cum l-au găsit pe domnul avocat. Însă el nu era vesel, așa cum se întimplă cînd bărbății își descoperă asemenea secrete, ci gînditor și morocănos. Nu deschise discuția ei aștepta pe Paul Dunca.

Nu mai plăcea domnișoara baroană. Rămîne aici, pentru mine.

— Parcă nu așa ne-a fost vorba, spuse Piticu, serios, chiar sever.

— Te rog să mă înțelegi, nu pot altfel. Și ea și mai ales eu, așa vreau. Piticu îl privea gînditor, apoi se ridică și făcu cîteva pași prin cameră.

Paul Dunca se simți tulburat pînă în adîncuri, acolo unde fiecare simțem nehotărît și nedefinit. Copleșit, rămase în prag fără să salte, apoi înaintă spre centrul camerei fără să-și dea seama ce face, ajunsă lîngă ea și se simți învîluit de un miros ușor, numai al ei, neliniștit vreedată, care-l continua ființa și-l atrăgea spre ea. Se așeză în genunchi și-l cuprinsese picioroale cu brațele, se aplecă și-i sărută genunchii mici.

În noaptea care o urmat, Paul Dunca descoperă o altă lume, pe care o numea cu el, străină și necunoscută. Nu știuse că pot exista asemenea plăceri, alți de mari și alți de chinuțorii toți, învîlă cum nu ajunge corpul celuiilalt și cum se crează o lume în imaginație, care extinde ceea ce nimic fizic nu poate da, doar în spațiul cîtorva minute. Afară dinăru de a stăpîni, fără limită și fără rest, întreaga ființă a celuiilalt, nu numai trupul dar și sufletul, întreaga și sălbateca nevoie de posesiune și atunci violent și brutal, ascînd mîngîurilor suferința celuiilalt. După cum află și cealaltă dorință, de anihilare proprie, de a fi stăpînit și posedat tot fără limită și atunci se aplecă spre tîlpile Herminei în totală învîlnire, căutînd să realizeze prin simbol o înrobire ceea ce nu se putea în fapt. Nici aici, în cea mai străvechi și mai firească relație tocmai dusă pînă la limită, nu putea să scape de simbul și reprezentării, chiar atunci cînd sentimentele păreau că nu joacă nici un rol. Era om, pe de-a-ntrregul și fără scăpare.

Descoperi trupul Herminei așa cum nu văzuse niciodată vreun lucru. Liniile ei încă foarte colțuroase, nu pe deplin femeiești, omoplații, umerii și sînii prea mici, desenul soldurilor deveniseră vii și prezente în întreaga lor strălucire. Această noapte și multe dintre cele care au urmat nu se asemănă cu nici una dintre nopțile lui de dragoste dinainte, sîntătoase, roșii și simple, scurte și împăcate cu sine. Pentru că toate plăcerile sale mari, întreaga febră, era undeva în adînc asociată cu un fel de rușine, înfrîntă repede dar reapărînd în fiecare pauză mai lungă ca iar să fie copleșită de dorință și plăcere. Aceste valuri de rușine și tristețe erau martorele întregii lui educații, a unui fel de a fi dinaintea identității sale sociale de care încerca să se dezbrace, de care nimeni nu poate scăpa niciodată, nici în cele mai simple și firești acte. Care n-au dispărut pe de-a-ntrregul nici mai tîrziu.

Grete Tartler Daniel Turcea

Tilcuire
Pe cînd eram, vedeam cum se preschimbă piatra coloanei, arsă de-o vîpăie din talpa mea; doar rareori cupăta acolo unde-mi înflorea la glezne aripi mărunte, răcoros izvor. Dispare piatra; uite, e cenușa grîlilor frunții astfel risipite să-mi netezească drumul, e un fum și-apoi o brumă blînda strălucitoare o aură din care aburează ca dintr-un nour, vîntul de cîcorae. Dacă-ș culege florile din cer, sau numai una, flacăra cea trează, s-ar risipi și ridurile din obrazul celor ce-o însămințează — țarină, țarinioară, aș striga lasă-te pretutindeni mai ușoară — e minunat să fle năpădit cîntecul grîul de cîcorae.

La capătul Columnei

Mă legănam sub flori, priveam un glas de mierlă aluneceindu-mi clar în trup, ca într-un bîld căruia roua-l curată lăuntru și astfel e curat pe dinafară — captor de lut pe care-l răcorește smălțul rădării, pacea care strigă aceluși foc de aur topitor: — Nebune, într-această noapte voi cere al tău suflet, fără cele ce-al adunat, cui vor rămîne care? Mă legănam sub flori, vedeam cum jumătate din Totul se preface într-o sare, și beam cu ochi-tulpini înțelepciunea pe care nimeni frunzei n-o turnase — eram abia la capătul Columnei și oamenii ne sprijineau în coase.

„Autori, piese și spectacole“

Pentru oricine ar avea curiozitatea să recomună imaginari, fără a fi cunoscut de aproape sau chiar fără să-l fi văzut vreodată pe scriitorul și criticul de teatru N. Carandino...

Prezență lucidă, criticul judecă fără excesivă asprime, cu o prevenitoare eleganță și o politețe ce nu înțelege să renunțe nici o clipă la obiectivitate și neprecupețindu-și laudele...

Journal de bord asadar, testimoniul și profesie de credință artistică, volumul Autori, piese și spectacole se citește cu interesul mereu proaspăt pe care-l poate prileji lectura unui roman plin de incidente surprinzătoare...

știi cine — înseamnă să uști tot, tot ce-ai învățat, pentru a-ți aminti doar când e necesar, adăugiu pe care autorul cărții aici recenzate îl pune în practică în mod consecvent.

În numele exigențelor bunului-gust, al penitenței valorilor autentice, al demnității artei, în ultimele două secțiuni fraza ia o turnură polemică, devenind mai energică, mai tranșantă, uneori chiar caustică...

„Puțin își dau seama — scrie N. Carandino în De arte sive — când au în fața lor o hirtie albă și între degete o așa-zisă pană, în ce măsură nedreptatea sau concesiunea califică pe ei înainte de a păgubi sau de a folosi altora.

Autoritatea semnăturii se cutigă anevoie și se pierde repede. Trebuie păstrată atenția aceluia cititor tip care, pe drept cuvânt, pretinde celui cu rigori de care el nu este în stare.

Este dezastru care ilustrează la calitate maiore a acestui scriitor.

Ovidiu Constantinescu

Dorian Szasz, numele cel mai cunoscut al acestei expoziții, își continuă seria tablourilor inspirate din viața sportivă. Realitatea este urmăriată însă în consecvență ei interioară, altele fiind motivele adevărate decât cele de la suprafață...

Barbu Nițescu, celălalt pictor care expune la Apollo, preferind pinzei pictate, de astă dată, obiectul colorat, experimentează cu timiditate și adeseori cu grație. O primă remarcă, obișnuită în astfel de cazuri, ar trebui să se refere la posibilitatea artei de a face sensibilă, de a învesti cu naturale expresivă lumina...

am putea să ne integrăm mai deplin în armonia vieții moderne, rescolarizări cu delicatețe. Pentru a admite această ipoteză, într-un plan mai înalt, al ideilor și sentimentelor, trebuie însă forță și originalitate.

Cristina Crînteanu, oarecum singulară în această expoziție, dacă ne gândim la unele apropieri care se pot face între Dorian Szasz și Barbu Nițescu, ne reduce, prin xilografurile ei, pe un teren mai bine știut. Inovația presupusă de lucrările ei, se referă la posibilitatea de a organiza o puternică explozie de sentimente, dindu-le totuși o aparență de spontaneitate.

Grigore Hagiu

FILM

Un film sisific

Vesnicele întrebări — dacă, și în ce măsură, se poate emancipa cinematograful de autenticitatea sa în raport cu viața — se trezesc din nou în fața acestui film (Dreptul de a fi) al unui regizor aproape necunoscut, Eric Le Hung.

Eric Le Hung pornește însă de la o premisă surprinzătoare. El ne propune un poem al dragostei și al libertății pe care, deliberat, îl plasează într-un mediu neutru, într-o țară a mării. De la bun început el maschează și obscurizează totul: plasmuiește un oraș cu o arhitectură bizară, de un stil incert, în care vellele sunt vecine cu bordelele; croiește personajelor costume fără identitate (uniforma soldaților, căciula peșterii, căciula postului și din altă lume); pină și numerele masinilor, siluetele tramvaielor, indicându-le de circulație tablourile din case, drăpatele ce mimează în vînt stîm camuflajele din cea din urmă fibră a lor.

Un film construit geometric, din leit-motive apăsătoare și flash-back-uri nostalgice; cu unghiuri surprinzătoare, unori chiar frapante; cu tăceri dramatice farmaceutice și sunete straniu îmbinate (acel plîns al erinei supraîncălzite și al pisicii din amintire); un film îngust, solid, bine direcționat, perfect justificat în nefericul său. Și totuși, ce-i lipsește? Poate îndrăzneala de a fi altceva decât el însuși. Convenția inautenticității a creat o altă realitate, livrescă, o obișnuită daunătoare, un perpetuum mobile periculos; fără a semăna cu altul anume, filmul a încercat prea devreme să și semene lui însuși.

Romulus Rusan

Moise Foaș, în 1892 la Neulilly-sur-Seine

TELEVIUINE

Șeful butonului

„Șeful de buton“ este o comedie în două acte de Moise Foaș, însoțită de muzică de Camille Saint-Saëns. Este o comedie de salon, în care se urmărește viața și obiceiurile unei societăți burgheze din perioada Belle Époque.

Una dintre ultimele fotografii ale lui André Gide

SPORT

Oboseala de toamnă

Cu cât intrăm mai adînc în septembrie, grijile noastre fotbalistice legate de meciul decisiv, programat spre sfîrșitul lunii la Leipzig se amîntesc.

Turneul galic din vara aceasta a fost un strălucit eșec. O victorie la limita, un meci egal și o înfrîngere zdravănă (din partea unei echipe de divizia B), adică un bilanț ca vai de lume, ce-i drept, concluziile trase de conducătorii lotului au fost optimiste.

Nici meciul cu formația de mina doua din campionatul vest-german de acum trei săptămîni nu a constituit un triumf. Rezultatul de 1-1 și jocul prestat nu i-a derutat prea mult pe antrenori, dacă ne ghidăm după declarațiile lor.

Noi (și cum am observat, și alții), firi mari panicate am considerat că situația nu este chiar rozalie. Din contra chiar. De aceea am așteptat cu interes sport miercuri seara evoluția națională în compania echipei jugoslave Voivodina.

Și atunci ce să ne mai mirăm că forma manifestată de echipa națională ne dă atîta bătaie de cap? Să mai așteptăm și de la campionat o revenire, poate cine știe, dar în primul rînd în timpul care a mai rămas pînă la 26 septembrie se impune, credem noi, o pregătire mai minuțioasă și mai îndelungată a selecționabililor.

Radu Dumitru

MUZICA

O istorie pasionantă

Hronicul muzicii românești de Octavian Lazăr Cosma nu este cartea unui arhivar muzical, a unui socotitor im-pasibil al datelor trecutului. Este volumul unui pasionat al muzicii naționale, este polemic, angajat, cu alte cuvinte autorul are un crez, o convingere susținută poetic, cu acesta se pune la lucru, și caută să-i verifice rezistența în documente.

El urmărește vertical, de-a curmezezul timpului aranjat în straturi după logica oricărei istorii ordonate, caracterelor particularității de etnos ale muzicii noastre, particularitățile de expresie națională isobrietate, lipsa artificiosului sau cînd a pare, stricta sa justificare constituivă soliditatea legăturilor semantice între enunțul muzical și semnificația, pe care le descriptează încă din vremuri străvechi. (Remarcăm o convingere a autorului care nu ține numai de muzica românească — expresivitatea artei sunătoare este obiectivă nu convențională, ea se găsește inevitabil și repetabil în structura realității acustice). Particularitățile muzicale sînt argumentate antropologic și etnologic.

Acetoea nu vor să spună că autorul siluște documentația sau că își schimbă semnificația în vreun chip. Acesta este textul prestabil, ci informația este întoarsă pe toate fețele, pentru a se putea deduce infailibil adevărul. Iar dacă sub obiectivitatea explorărilor și concluziilor simțim pasiunea, subiectivitatea muzicologului, faptul nu face decât să mărească atracția impunătoare a lui.

Octavian Lazăr Cosma își încearcă parțial valențele de analist (demonstrat anterior în „Oedip-ul enescian“) ceea ce nu este lipsit de interes, dar fiind că unele din plesile abordate, măcar că volumul nu merge decât pînă la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, se cîntă în concertele, înserînd seri memorabile prin valoarea și pitorescul muzicii. Găsim în carte exemple de meticulozitate statistică, grijă către ordine, dovedind responsabilitatea autorului al cărui studiu este o întreprindere quasi singulară. Alături sînt încrustați de această argumențială semnificația generală a fenomenelor, panoramice istorico-stilistice (în capitolele despre folclor, sau despre muzica bizantină — una din ultimele forme de gândire artistică contemplativ-orientală supraviețuind pe teritoriul raționalismului european). Așa se face că deși pe alocuri realitățile, lucrările nu-și compun istoricului sintetic și observația dialectică ce dă fiecărui studiu importanța raportată la el însuși. Se practică raționamentul deductiv, mai mult decât inductiv, sprînjul pe documente este ferm, iar însușirea etapelor se face cu conștiința istoricității. Datele lăuate de trecut cu multă „gîrzenie“, îl obligă pe muzicolog să-și olibme pașii prin artele vecine, ceea ce nu numai că suplimentează lipsa unei informații din specialitate, dar lărgeste interesul și adresa. Autorul nu se pierde însă în labirintul căilor posibile căci urmărește o idee unică, cuprinsă explicit în text — conținutul afirmare a imperativului estetic.

Costin Cazaban

Creion

Marele este creionul, după cum scrie autorul în acest volum. Este o poveste de copil, dar cu o profunzime de gândire care depășește orice granițe de vîrstă.

Comentariul din ziua a doua indică în esență în valoare exponențială a acestui creație artistică. Este o analiză de primă mîna a unei opere de artă, care ajută cititorul să înțeleagă mai bine sensul și valoarea operei.

Intitulat „I pe Mozart“, analiza este o analiză de primă mîna a unei opere de artă, care ajută cititorul să înțeleagă mai bine sensul și valoarea operei.

La Geneva, admirabilă poezie de interpretare muzicală. Este o analiză de primă mîna a unei opere de artă, care ajută cititorul să înțeleagă mai bine sensul și valoarea operei.

Marele este creionul, după cum scrie autorul în acest volum. Este o poveste de copil, dar cu o profunzime de gândire care depășește orice granițe de vîrstă.

Geneva, 30 august

Barutu T. Arghezi

Sânziana Pop

André Gide

Talent, supradotare, precocitate

Un timp de forțe, delimitat de acțiunea curbei lui Gauss, de teoriei probabilității și de matematica operațională, constituie zona de apariție și de afirmare a talentului. Nu-i vorba de o excesivă punere în ecuații datorată bourbakizilor sau altei școli matematice contemporane, ci de formula intrată în instrumentul curent de lucru al geneticii, psihologiei experimentale, psihosociologiei și științelor educației.

Confirmând legitimitatea exprimată în acuația curbei lui Gauss, investigațiile cu caracter statistic ale psihologilor, efectuate în țări cu un stadiu înalt de dezvoltare pe planul educației, situează în jurul procentului de 2,5 la sută categoria celor dotați cu o inteligență superioară (în condițiile creșterii nivelului general al IQ — cîtul inteligenței pentru ansamblul tinerelor generații). Să ne luăm drept exemplu un caz excepțional de inteligență au tasta calității excepționale, inclusiv în categoria supradotaților, care se asociază strîns cu manifestarea unui sau mai multor talente dominante: dincolo de acest raport statistic se conturează sfera încă plină de mistere a genului. Căci dacă, așa cum remarcă în mod clar în primul său lucrare psihologul Jean Piaget, facem teza de inteligență și educăm capacitatea intelectuală fără să știm bine ce este inteligența, cu atât mai hazardat este să construim ipoteze și metodele cu privire la geniu.

Să ne limităm așadar la talent, referindu-ne la termenul acceptat, ideea manifestării precoce a talentului, adică aptitudinea deosebită pentru creșterea și performanțele înalte într-o multitudine de domenii imbricînd totalitatea capacităților umane de creație, de depășirea a unor limite anterioare și de autodepășire: științele exacte și tehnica, artele în ansamblul lor, sportul.

Unamim acceptată, ideea manifestării precoce a talentului este ilustrată în primul exemplu din istoria culturii. Georg Haendel arăta în însemnările sale autobiografice că începuse să cânte la clavicembal „imediat după ce se deprinsese cu meruzii” și că „și-a compus primele lucrări la 11 ani”. Mozart cânta la fiedra instrumente de la vârsta de 3 ani, dă la toacă primele compoziții la 4 ani și pianul la 5 ani. În primul tur al concursului de concert la München și Viena, Chopin cânta în public la 8 ani. Liszt la 9, Verdi la 10, Schubert la 12, Rossini la 14, Debussy își prezintă primele compoziții la 11 ani, Dvorak la 12, Berlioz la 14, iar Wagner își dirija propriile simfonii la 17 ani.

Să fie acesta un factor care acționează exclusiv în domeniul talentului muzical? Nu, dimpotrivă. Numeroase fapte vin să ateste relația strînsă între categoriile geniu — precocitate.

Blaise Pascal elaborează primul dintre studiile sale asupra acuzității la 12 ani. Galilei face unele observații asupra condensării atmosferice din Florența și ilustrează în primul său tratat întregii sale teorii asupra legilor pendulului, la vârsta de 17 ani.

Controversatul savant englez John Stuart Mill a început să studieze limba greacă la 3 ani. La 8 ani îi citea cu pașune pe Xenophon, Herodot și Platon și trecea paralel la aprofundarea geometriei și algebrei în logica lui Aristotel în original și se dedică de la 12 ani.

Deschizind la întimplare, în dreptul unei anumite epoci, istoria literaturii engleze constatăm că marii poeți William Blake și Alexander Pope își publică primele poezii la 12 ani. Robert Burns — la 14 ani, iar John Milton la vârsta de 15 ani.

Făcînd un salt peste secol și decenți, să revenim la știință, în epoca marilor mutații științifico-tehnice contemporane. Două exemple: marele chimist William Henry Perkin face descoperirea care l-a consacrat în istoria științei — primul colorant sintetic — la vârsta de 18 ani, iar Norbert Wiener, părintele ciberneticii, a fost admis într-un colegiu de studii superio-

ve la vârsta de 11 ani iar la 18 ani își susținea, în chip strălucit, teza de doctorat.

Afirmarea timpurie a genului se înscrie ca o strălucită tradiție și în istoria culturii și artei românești. Eminescu publică primele sale poezii în „Familia” lui Iosif Vulcan atunci cînd încă nu împlinise 16 ani, iar biografia sa datează primele încercări poetice prin 1864, adică atunci cînd lucașăvii poeziei românești număra abia 14 ani. Tot de vârsta de 16 ani Cobuc este unul dintre membrii de frunte ai societății „Virtus romana rediviva” și își compusese primele caete de versuri. Strălucitul talent muzical al lui George Enescu s-a afirmat de la vârsta de 5 ani, iar Nicolae Grigorescu își pictează primul autoportret, printre chipurile de afini de pe frunzele mîinii Agapla, atunci cînd nu împlinise 17 ani. Remarcăm ca un copil cu extraordinare calități încă de la 5 ani, Nicolae Iorga își la licența la 17 ani și doctoratul la 20 de ani.

Intr-o cunoscută lucrare de referință în acest domeniu, „Educating the gifted”, Sidney Pressey relatează cercetarea întreprinsă asupra a 288 de personalități cu un rol determinant în istoria artelor și științelor (44 în muzică, 43 în arhitectură, 74 în literatură, 66 în științele naturii, 37 în științele umaniste și sociale), alese pe criteriul spațiului major acordat în marile enciclopedii mondiale care i-a oferit, în cadrul unor prelucrări statistice, câteva date deosebit de concludente. În muzică, vârsta medie de apariție a genului este de 7 ani, cea de debut la vârsta consacrării 23 de ani; în plastică, vârsta medie a genului este de 13 ani, s-au afirmat la 17 ani și au câștigat lauri consacrat la 26 de ani; în literatură, vârsta medie pentru cele trei momente — relevarea talentului, afirmarea și consacrarea este de 17 ani, 22 și respectiv 29 de ani; în științele naturii și de fizică — 16, 23 și 33 de ani, iar în științele umaniste și sociale — 19, 25 și 32 ani. Dincolo de anumite diferențe care privesc specificul talentului — relevarea, afirmarea și consacrarea foarte timpurie a celor superioare dați în domeniul muzicii, durata mai îndelungată a perioadei de perfecționare în domeniul științelor naturii, ciclul în general scurt între descoperirea talentului și consacrarea pe tărîm literar — se evidențiază, concludent, precocitatea celor care au ilustrat în modul cel mai strălucit istoria gândirii și creației umane.

Școala de psihologie românească a întreprins încă din perioada interbelică, în special prin Mihail Ralea și Al. Rădulescu, studii privind structura psihică a personalităților superioare, dotate intelectual și a talentelor, ale căror concluzii se întinsec pe multe planuri cu ideile sintetizate în celebrele lucrări a profesorului Lewis Terman, „The Discovery and Encouragement of Exceptional Talents”, impresionantă cercetare de psihologie și psihopedagogie din anul 1925 — din mai 1921 în martie 1954 — efectuată asupra a peste 1.500 de copii și adolescenți din diferite categorii de supradotați.

Se conturează în această primă o structură educațională — insuficientă adîncită din păcate de pedagogii — cu privire la conștientizarea descoperirii și afirmării talentului, a supradotaților. Totodată, studiul lui Terman și Terman istoric unei acțiuni din care merita publică să reținem doar victoriile, dar omul de știință și educatorul a înregistrat cu îndurerată probitate impresiunile și al victimelor neînțelegerii și suprasolicității.

Porînd de la asemenea concepție și principii metodice prin însemnările personalia oclăra, renitentele însemnări, să schișez — între Scylla și Caribda — un model de creștere a întregului potențial de talente de care dispunem în rândurile adolescenților. Evident, talentele literare, prin problematica lor cu totul aparte și complexă, vor beneficia de partea lor.

Mircea Herivan

revista străină

• PRINTRE ROMANELE de care le anunță editura Grasset este semnalate: „Jimmy Charité” al doilea roman al lui Jean-Louis Brau; „La Promenade”, de Camille Bourinque, al cărui roman „Le Lac” a obținut în 1968 premiul Femina; „Monsieur le Consul”, povestire în care Lucien Bodard evocă imaginea Chinei de acum cinciseci de ani, povestea în care el s-a născut și a petrecut copilăria, precum și „L'Ogre”, de Jacques Chessex.

• JACQUES VIVETTE, va începe turnarea unui nou film, „Phénix”. Acțiunea acestui film se petrece în culisele unui teatru parizian la sfîrșitul sec. al 19-lea. Eroina principală a filmului va fi interpretată de Jeanne Moreau.

• SCRITORUL AMERICAN CARLOS CASTANEDA, de origine peruviană, este de profesie antropolog și predă la Universitatea din Los Angeles (California). În domeniul său de specializare academică se preocupă de practicile oculte mexicane. Cele trei cărți publicate pînă acum și dedicate acestui subiect s-au bucurat de un mare succes de librărie devenind adevărate „best-seller”-uri naționale. Ist personalul creat de Castaneda, „un vrăjitor indian din gîința triburilor Yagui, pe nume Juan Matus, se numără printre cei mai populari eroi ai literaturii actuale americane.

• ABSENT DE PE SCENE de mai bine de gapte ani, Michel Simon a hotărît să își revitalizeze activitatea teatrală. După ce a refuzat nenumărate propuneri, a ales o sală de spectacole „Le Théâtre des Innocents” care montează piesa „Le S. du Juge Dieudonné”. În legătură cu această alegere, Michel Simon a ținut să dea următoarea explicație: „M-am oprit la această piesă foarte îndrăznească pentru că am onoare de căile bălătoare și pentru că trebuie să trăiesc în spiritul epocii tale”.

• REGIZORUL DAMIANO DAMIANI, realizatorul filmului „Sintem tot în libertate provizorie”, a început să turneze filmul „Surisul marelui lapititor” după un scenariu scris de el. Principalii interpreți ai filmului sînt: Glenda Jackson, Lisa Harrow și Carlo Cassinelli. Cea mai mare parte din film se desfășoară într-o mănăstire în care s-au refugiat mai mulți străini în trezere prin Roma. Toți suferă de un complex de culpabilitate întretinut cu perspicacitate de stăretea mănăstirii.

• UN CONCURS S-A DESFRUȘAT, la Paris, avînd în vedere realizatorii francezi de filme pentru învățămînt și documentare (16 mm), efectuate conform programelor de învățămînt elementar și secundar. Aceste filme, cu o durată de maximum 30 de minute, trebuie să fie realizate cu cel puțin trei ani înainte de data deschiderii concursului. Sînt prevăzute trei importante premii.

• CASTELUL VALPRIVAN DIN MUNTII FOREZ a devenit un centru cultural, dedicat în primul rînd muzicii. S-a înregistrat aici un disc admirabil care a și fost pus în circulație, consacrat muzicii lui Mozart, printre care: Fantazia în do minor, Sonata în do minor, Adagio în si minor, interpretate de fondatoarea acestui centru, pianista Hélène Salama. Un alt disc prezintă fragmente din opera muzicală a lui Georges Onslow datînd din secolul al XIX-lea, care n-a obținut, atunci, decât un succes de stimă, dar a cărui muzică de cameră a fost foarte apreciată de Schumann, semnatarea unor elegiace articole în revistele de specialitate ale epocii.

• DESI IN AMERICA, INDUSTRIA PUBLICAȚIILOR DE CARTE tinde să fie acaparată de corporațiile gigant, ea oferă încă posibilități de existență micilor întreprinderi. Astfel de edituri independente, ce sînt acum așa, oferă adesea talentelor tinere posibilități de a se afirma. Manuscrise considerate de marile edituri ca fiind prea specializate sau falimentare din punct de vedere comercial sînt publicate, cu excelență rezultate, de către aceste firme de mici dimensiuni. Prezenta revistă găsește a nenumărate tipărituri publicate de aceste edituri care nu umblă după profit cu orice preț, este de o remarcabilă calitate artistică. Un exemplu îl constituie noua editie a „Divinei Comedii” a lui Dante tipărită de Editura „Grosman” Publisher, Inc. Reproducem una dintre ilustrațiile cărții realizate de renumitul grafician Léonard Baskin.

• CU PRILEJUL CELEI DE A NOUAZECI SI CINEA ANIVERSARE A NASTERII LUI ZDENĚK NEJEDLY (1878-1962) editurile cehoslovace au oferit cititorilor mai multe tipărituri. Cea mai importantă „Literatura și cultura cehă de la 1960 la 1960”, apărută în editura „Scriitorul cehoslovac” a fost elaborată de academicianul Ladislav Stoll și de Jaromír Dvořák, cu-

prinzînd mărturie referitoare la lupta lui Zdeněk Nejedlý pentru o cultură populară avansată.

• A DECEDAT, LA PARIS, JEAN BARRAQUE, unul dintre compozitorii cel mai riguroși ai generației sale. A început să compună din fragedă tinerețe dar n-a acceptat să publice operele decît în 1950 cînd a dat la iveală impozantă Sonata pentru pian și Bagatela. Voia să fie autorul unei opere unice, avînd caracter epic, la care lucra, cu titlul: „Mearța lui Virgil”. Autor a numeroase articole publicate în revista „Domeniul muzical”, a avut o activitate artistică solitară, nelăsîndu-se influențat de curentele muzicii contemporane.

• IN SALLE PRIMARIEI ORAȘULUI TORON (POLONIA) se va deschide o expoziție de pictură, sculptură și artizanat, intitulată „Epoca lui Copernic în arta europeană”. Organizatorii expoziției au solicitat tuturor marilor galerii și muzeelor europene să le împrumute, cu acest prilej, operele maeștrilor Renașterii.

• POETUL AMERICAN CONRAD AIKEN, născut în 1898, a murit în vîrstă de optzeci și patru de ani. Prieten și confident al lui T. S. Eliot, poet combatant, Aiken primește în 1930, pentru o selecție a operelor sale, Premiul Pulitzer. Criticul Edmund Wilson l-a calificat drept „momentul autentic și dotat al tradiției engleze a secolului al nouăsprezecelea”.

• PLASTICIANUL FRANCISZK SZEK DROZD, care locuiește la Gdańsk, este unicul artist care perpetuează arta tradițională a acestui oraș, sculptura în chihlimbar. Rezistent, dar foarte greu de lucrat, chihlimbarul, prin delicatetea structurii sale și minuțiozitatea de umbră și lumină, necesită pentru clopitirea lui timp îndelung și cere artistului rafinament și precizie. Această trumoașă și veche tradiție care datează din vremea Renașterii, a fost reluată acum 24 de ani de Fr. Drozd, ale cărui sculpturi și bijuterii sînt executate după tehnica secolului al XVI-lea, care consistă în a scobi chihlimbarul pe dinăuntru, astfel încît sculptura devine transparentă.

• IN CURSUL LUCRĂRILOR DE CONSTRUCȚIE ale unei școli în regiunea Kukës-Cap Pol (Albania), de-a lungul torrentului Luma, doi lucrători au descoperit un zid de mortar și pămînt datînd din sec. IV și V al erei noastre. În timpul săpăturilor au fost date la iveală fragmente de vase de lut de un conușiu întunecat sau verde deschis. S-au găsit, printre altele, cule și fărîme de sticlă, iar deasupra zidului olane mari fixate de un aliat la fel de rezistent ca cimentul.

GHEORGHI DJAGAROV

Elegie

Mereu va-mbălsăma vîrduhul lilicului,
inalți fagi mereu își vor șopti,
iar voi,
și fiul meu, și tu,
la mine veți veni, aci,
aci veți aștepta,
dar eu voi fi tîrîmă
sau poate — rădăcină
înțipită în pămînt
sau sevă în tulpina
copacilor înalți...
Voi fi un licurici
în codru-nitnesc,
ori rouă caldă
pe ale voastre
pleoape reci !

NINO NIKOLOV

În loc de letopisetz

Să poți să-mi reînțorci trecutul,
în ochi eu te privesc, intens.

Se scurge timpul noi invers,
și inimile noastre par
cleopăra — egiptiene cauzuri.

Noi reciproc ne jaluim
s-ajungem trecătoare clipă.
Nu risipi în van nisipul !

MIHAIL BERBEROV

Visul

Visatu-m-am,
pe mine m-am visat:
cu ridurile frunzei-odine săpate,
cu părul mult
precă răvășit de mîna lui
nerevăsă.

Deasupra-mi: scenă
cerul pînă cînd tu dansai.
Din dansuri tîd son se nășteau.

Așa a fost creat, iubito,
Universul.
În românește de
Valentin Deșiu

Poeți bulgari

DIMITAR KIROV: Bărci (detaliu)

SALIS TAJDER

Dorința din pustiu

De nee, ce niciodată, mi-e sete în viață,
Cu senia mă cheamă pe cîmpuri, peste văi,
Să-ncerce telegarii copitele, de gheață
Pe Dunărea trezită, în tron de zurgăli !

Intr-un coșec de soie și cusma pe ureche,
Să-mbrățișoz cu ochii egareale-nfrățișite,
Să trec în goană iazuri, păduri încrămănite,
Prin sate noi, cu oameni buni, fără de pereche.

Să zber hai-hui, pe drumuri de țară, fără teamă,
Să zburde telegarii și fulgii mori să cadă,
Cîntînd, s-aud, din urmă, doar vîntul că mă
cheamă,

Cînd mă scufund cu sete, în valuri de zăpădă !

CRISTIANA VASILEVA

Baia

Pe lespezi de falanță, prin feerli fluide,
Viața jubilează de străie dezgălîită,
În gesturi măștrite adună și închide,
În orice trup, culoarea și forma petrivită.

Trei fetișcane brune, subțiri și îndrăznețe,
Sub dușul rece, parcă, valsează cînd se scaldă,
Din frăgezimea cămii în plină tinerețe,
Adie aburi proaspeți, ca dintr-o pline caldă !

Femei în floarea vîntului, cu modulări falne,
Înneadă cozi bogate din părul răvășit,
Pe trupuri, pare apa, licoarea de glicine,
Ca reus primăverii pe cîmpul înserit.

Sărmanele bătrîne încearcă în zadar
Să reanime-n aburi viața lor beteagă,
Au pielea tîbăcîită și părul ca de var,
Odihna le limbe și parcă se tet rează !

Mai mîndre, mai subline, prin aburii kerbinji,
Par mamale privindu-și frumusețea feciore,
Ca-n visei lor să crească înalte și cumîni,
Viața le arată minunea vîltoare.

Uitîndu-mă la teata, rămin uitîndu-n prag
Și mă închin în taină materială fecunde,
În lumea noastră oare, ce poate fi mai drag,
MATERIE, cînd focal vieții te pătrunde ?

În românește de
Atanasie Nasta

APĂRAȚI PRIN ASIGURARE GOSPODĂRIA DV. !

Dezvoltarea tehnicii a adus în căminul fiecăruia aparate dintre cele mai utile și mai moderne: televizoare, radiouri, frigider, mașini de spălat, mașini de gătit, aspiratoare etc.

Toate acestea măresc confortul și ușurează activitățile casnice, contribuind astfel la prelungirea timpului liber.

Dar, din păcate, riscurile s-au înmulțit odată cu creșterea numărului acestor aparate și utilizarea lor.

Incendiul, explozia buteliei de aragaz sau a conductei de gaz metan, scurtcircuitul sînt numai cîteva evenimente neprevăzute care pot surveni în gospodăria culva.

Pentru liniștea căminului dv. și pentru a vă crea siguranța că, dacă va avea loc un asemenea eveniment, veți putea reface mai ușor bunurile distruse, încheiați la ADAS o asigurare utilă și avantajoasă — asigurarea complexă a bunurilor din gospodărie.

— Că am uitat aragazul aprins e grav; dar de neiertat e că nu mi-am asigurat bunurile din gospodărie !

PENTRU RELAȚII SUPPLEMENTARE ȘI PENTRU ÎNCHEIEREA ASIGURĂRII, VĂ PUTEȚI ADRESA RESPONSABILILOR CU ASIGURĂRIILE DIN ÎNTREPRINDERI, ORGANIZAȚII ECO-

NOMICE, INSTITUȚII, C.A.P., AGENȚILOR ȘI INSPECTORILOR DE ASIGURARE SAU DIRECT — ORICĂREI UNITĂȚI TERITORIALE ADAS.

Poeți din Costa Rica, Venezuela și Columbia

JORGE DEBRAVO
(COSTA RICA)

Spun

Omul nu s-a născut
ca să aibă minile îmbătate în rugăciuni.
Dumnezeu nu vrea înghenuncheri de umilită
în temple
ci picioare de foc să alerge în galop
mâini care să mîngie măruntaiele de fier,
minți dinamice ca brațele,
buză dulce la sărutat.
Spun, fiindcă eu muncesc,
trăiesc, gîndesc
și fiindcă ceea ce fac eu e a bună rugăciune,
care lui Dumnezeu îi place foarte mult
și răspund de aceasta.
Și spun că iubirea de oameni
este cel mai de seamă legămint
că vă iubesc, că iubesc
și că nu sint locuri pentru mine în infern.

VICENTE GERBASI
(VENEZUELA)

Zi de carnaval

Mi-arunc măștile pe-un geom, fără regret,
între roșu și albastru-mi găsesc orbitele ochilor
și-n penumbră fața renaște ca-ntr-un vechi
portret

Nu, nu-mi mai îmi pun masca
dar în jurul meu plouă cu serpentine,
văd o lumină schimbătoare cristalină
aud murmurul unei fîntîni ce
luminează noaptea.

Am mers îndelung pin-am ajuns în acest oraș
unde burnița face un lac din reclame luminoase,
unde cerșetorii dorm în pragurile timpului.

Am venit în ciubotele mele de țărîn,
cu buzunorele pline de flori și de ierburi
cu obiceiul de a vorbi cu animalele,
și de a contempla îndelung stelele.

JUAN MANUEL SANCHEZ (Costa Rica) : Barba

Dehizații în Moarte
călărește printre colinele sumbre
și eu-i văd umbre străvezii
ale lunii în mijlocul stîncilor,
îmbrăcate-n alb, pe cai albi
printre verdele obscur al arborilor nocturni.

Știu că mai sint multe case sărace
aici și alături de fluviile îndepărtate,
în porturile unde se descarcă-n grabă cărbunile
în uragane de muni întunecați și despletăți
la țărnul pinilor și ghețarilor
case cu pereți-negriți de timp
cu faome pe care-o țipă la miezul nopții capii,
și cu pînții care-și petrec nopțile albe-n tăcere.

Și știu că-n vin există spade
și-n sînge sint spade
și-n închisoare sint spade
spade care străpung ochii-n umbră.
Fumoasele prostituate, în dansul lor
aruncă-n fața serpentinele.

Aud, Aud noaptea în profunzime
și alunecă peste simțurile mele culoarele
ca-n muzeul de ceață incendiate.

JUAN LISCANO
(VENEZUELA)

Sălbatecul bătrîn

De foarte departe îi venea mîhnirea,
dintr-o vreme cu anotimpuri rurale,
oale de lut, alari, ulcioare la izvor,
pași de lună,
dimineața cu strigătul păstorului de cătîni;
de foarte departe îi venea lui mîhnirea-ncăruntită
dintr-o vreme ce mugea, cu mulșon și staula,
cu zile aromate de cafea,
din vîrsta calului.

Era un bătrîn sălbatec căzut în singurătate,
căzut din arborele fructifer al copilăriei sale,
de pe un catîr împrumutat în copilăria lui,
de pe minzul căruia i-a plăcut înerețea lui,
de la paaele sărăciei lui adulte,
și ultimul pavimîș cu aboseli
de unde a privit, înserat,
crepuscular, sămînța ce a semănat-o,
mai străină ca niciodată sub lumina albastră.

Întro zi își deschise cîntecul vîntului din
trandafiri
și i-a dat melodii pentru cîntările sale, vîntul,

melodii fără cuvinte,
de floare, de oază pură vegetală.

Și viața lui cîntă îndrăgostite brize,
garaafa de pe buze, lumina din privire,
noaptea din pletele femeii,
gura rîni din sînge
și a rămas fără glas.
Și viața lui cîntă o melodie de soldați,
de simplă trupă de țărîni,
zumzet a fost în aripile de stîndard galben
și a rămas fără glas.

A cîntat bărăganele, locurile umbrase,
luminările de vară, secetele, mirajele,
luna în creștere, plaiile torrențiale din iemile
spungoase,
luminșurile, curcubeale,
și a rămas fără glas.

Acum nu mai are nici sămîntă, nici sari, nici
dimineți,
nici ramuri, nici cai de călărie,
nici nu-i mai închină melodii vocii sale roșu
vînturilor.

Nu mai are nici mîca unde să cadă
pe pămînt, la un loc exact, cu pietre și rădăcini.
Înainte ca ziua să cadă, code noaptea,
și într-o ară albastră, vînoasă, ulmă,
bătrînu simte
că se îndoaie, încet, scundă lui fîgțură,
că se lungeste peste cîmpia lină,
că rămîne adormit împreună cu umbra lui
nemurcătoare

Trupul mării

În larg marea se-nalță în zbor,
— pește cu penă, pasăre cu salzi —
pină la ramura sărată, pină la frunziș
de arbori marini ridicăți pină la cer.

Și la malul cu salzi spumas
— stîncă, salină sau nisipuri în fîcări,
e un tour nostalgic ce mugește,
[glas adinc de animal în călduri].

Așa este marea cu dublu-i trup îndălat,
ea este taurul îndrăgostit, neschimbător,
ea este și pasăre fără cuib și fără acoperis.
Înima mea te imită, o, mare ambiguă
e taurul ce cîmpio-i parcă îngust
și-n naltul cerului e pasăre de lumină.

JOSÉ RAMÓN MEDINA
(VENEZUELA)

Era același loc

Într-o seară la, Bona, fără umbra,
ca înaltăvina
Am, pară să mă uit la ce are al meu
— mîșterea mea și dăruul meu,
îndepărtările mele grăbite, pînă la
— timp,
Aici sunt neprecipitat ochii, mîșterele
— minie,
înțele cuvintele care denumeau lucrurile.

Cineva aprins a lămpă în casă
Cineva trecut, închinîndu-se prin curtea aceluia
în umbră.
Bătu ceasul în rețeta depozită.
Răsună lărmă în marea fac al zilei
Așa din buză tremur ca un liliu de poezie.

Cînd găsi umbra care mă călăuzea,
minile mele se leviră de pămînt profund al unui
pari dărmate.
Am tăcut atunci, și tăcerea mea era suferințoasă
cu un gîlguș de senș.

DIONISIO AYMARÁ
(VENEZUELA)

Certitudine

De știu de-acum, știu de-acum
soartă sau un răstălmăcit
am să mor într-o zi, a să mor într-o zi
ca soarele ce plîndesc dintr-o scarbură a timpului
Știu de-acum
am să mor a să mor în sine
poate astăzi
nu știu doar locul sau
modul dar cînd nu a început să moră
din clipa cînd deschide pleoapele

FRAVOSCO ZUNGA (Costa Rica) : Solitudine

și lumea îi intră prin ochi
pînă ajunge în căldura singelui ?
Știu de-acum știu de-acum
de asemenea știu trupul
lăbile anora fumoză din care se poate bea
altora
din mări atunci
din apă îndepărtate pot să fie pletele
care cad pe umeri
unde stăpînește arde sub sărutul.
Din metal pot să fie priviile

La românește de DUMITRU FALA

din metal tare și rece
cînd a murit dragostea și dorința nu se mai
stîrpește.

Decă tei sau destul
existență îndolănită pe care nu ni le cream
după chipul și asemănarea umbrei noastre
a fiici noastre ancerinate
sici simtam
peste pămînt lățăți
în aile de coniculi orbitoare
sau călăți poate
în apăsutul nostru inevitabil
alături de fumozetele lubin de umbră
care ne asădiază.

Aici învățăm să fim arbori
noi
noi ca vici calde
Aici beam din razele enigmă a jubirii
sici pînă.
Nu interesază dacă mine
poate azi chiar
vom plăti morții
cu monedă de singurătate obscura fericire
de a fi trăit ca tei care ignoră
cînd ce leomă
cînd ce surdă ceață
din care fără de preț cenușă sint făcuți.

L. de GREIFF
(COLUMBIA)

Relatarea lui Claudio Monteflavo

Cum ajungeam la han
— de unde, în țară, se aude rîul —
coboram de pe cai:
în piatră au cîntat pînterii
cînteca de stele siropite cu sînge...
— Ah hanul ! ah hanul !
cîntară vocile scorbte bărbătești.
Apoi cîntară cînteca de căcat
a de crăstole, capete străvezii.
Și se informară despre comara de la hanul
din muni:
— „O să se ducă, se duca, dacă nu s-a
dus...”

La han se încreșează vînturi aspre
— Hanul, într-o trecătoare a munților de piatră —
Canta vîntul, cînta vîntul.
Acolo în fund, lîna cloră a rîului,
și tîngueta rîulei.

După cîntecul bulelor de aer
a cîntat focul pe pietrele din vatră.
Cînta singele imnuri de destiul.
Moi tirizi se mișcău stelele și cîntau,
în tîmurele lor de poră, linișita lor muzică.
Și murmurau rugăciuni bătrînele de la han...
Ne informară din nou:
— Unde este Maria-Luz cu sărutările de zmeură ?
— „O să se ducă, se duce, dacă nu s-a
dus...”

Și ne înfăcșam la cal.
Crucea Sudului la hatarul dintre munte și cer
A cîntat fierul în cîntecule pure
Tăcuti începem coborîrea
pe drumul în spirală și, în escale,
pe drumul de fac presărat cu violete,
pe drumul cu parfumuri ale vîntului ce susară,
pe drumul cu parfumuri aspre ale muntelui,
pe drumul cu musica apelor adormite
și ale apelor ce se despletesc.
Din închisoarea sa de sticlă verde
a rîni cristalul limpede, cîrpii de bule de aer
și de parfumuri de anason de munte.
Mergeam tăcuți. Fiecare sta de vorbă cu
prietenul său de sticlă.

Der unul dintre noi — drumețul cu berba
roșcovană —
a cîntat, a cîntat că a străpuns noaptea
cu vocea lui puternică. Regele Alisoș-ilor, rău...
Și a întreat cu o vacă aspră:
— Ce se va face cu comara de la han ? —
— „O să se ducă, se duce, dacă nu s-a
dus...”

Și continuă să cînte vaca bulelor de aer
și a cristalului limpede... și în sîrșit, la riu
ajunserăm...
— Dacă Nuno Ansurax nu ne trace cu barca... ?
— Ei și ?, tot una e !
— Ei și ?, tot una e.

Un nou cîntec de sticlă și de bule de aer
și de proaspătă pîtrăcirea din diamante cu folos.
Miezul nopții. La marginea rîului miezul nopții.
E seiva de purpură și de aur.
Așa e viața deschisă fără de număr !
— Și ce se va face cu comara de la han ?
— Unde e Maria-Luz cu ochii de huiță,
cu pletele de huiță, și gura umbră... ?
— „O să se ducă, se duca, dacă nu s-a
dus...”

HÉLCIAS MARTIAN GONGORA
(COLUMBIA)

Femeia neagră

Apa te-a făcut după chipul și asemănarea ei.
A pus în glasul tău rîri și în tăcerea ta stele.
Ți-a dat mărul de nor descuț peste ceruri
Și trupul ce numește, fără vorbe, palmierii
Estă rîul care în ara începutul în fruct,
Peisaj cu ochii tăi care alcătuesc miezua zilei.
Muzica plutește prin toate arterele tale
și pînă cînd adormi vizul e o melodie.

Estă primăvara care se sufocă de arome,
Constelația de delia, Natura din tăcări de foc.
Trandafirul poemului îți telerează frumusețea
pentru că în țina ței au obirgia cristalidele.

Voi scria, pe paginile din gîleala ta de obsidiană,
balada cu pulsul luminii din mânia vîlvății,
cîntecul ale singelui și flința mea, ca o țorță,
va sembla, aprinsă, hatarale țanilor

Femeie, mai mare decît toate insulele !
Continent !
Marea și darințela te-ncorjoră tăcută
Te descopăr cu vocea mea. Peste acest țînut
neexplorat,
dragoste, tu vai semăna mîngîierile ca pe arbori !

VIDAL ECHEVERRYA
(COLUMBIA)

Afiș lichid al visului Olğăi Espinosa

În spatele crepusculului din seara asta, dormi tu,
în spatele tăbrelelor verzi ale visului
ochii tăi se îndepărtează triști...

(În somnul tău seara are 9 amurguri,
și luna este transformată
într-un pian
și
într-un acvarium,
somnul tău înoată într-o oglindă
— din ochi pînă la vis —
și suferă de cășmarul marine).

Ochii tăi ca amurgurile pe stîrșite
coboară în somn
ca să scoată minile care s-au înecat.
În seară.

În spatele crepusculului, la căderea nopții
dormi tu.

DARIO SAMPER
(COLUMBIA)

Lună cu cai și cu văcari

Se duc văcarii călare pe caii lor
spre marginea cîmpilor aurite.

Prin cerul de piatră trece
luna neagră a curmalilor.

Văcarii visează luna
taurii roși cauti rîni fără albe.

Se rotește luna, luna de piele,
luna de cai și de văcari.

Luna în noaptea-n apele din lagună,
cu creasta galbenă verde iguană.

Se duc văcarii călare pe caii lor,
pălăriile de paie peste cîmpii aurite.

Luna de sînge cade ca o pasăre ucisă.

ANDRÉS HOLGUÍN
(COLUMBIA)

Chemarea pămîntului

În noaptea asta mă cheamă pămîntul,
Alară, în noaptea aproape albă,
în vreme ce cîmpul își rînduiește miraculul
plural.

M-așteaptă pămîntul cu pădurile sale singurătice
și scoarța nocturnă a arborilor reflectînd
luna aureșie discret aerul lagur,
lar caracanele lor, înmătină sub cerul vast
capătă e splendoare ce înspăimîntă.
Departe, în noapte există drumul pură,
drumul al căror destin nu se cunoaște,
pierdute și uitate ca și flințele umane.
Mă cheamă pămîntul și în glasul său
se cantăpește trecutul raselor
cu destinul flinței mele împrăștiat
Chemarea dublă a unei umbre veșnice.

FERNANDO BOTERO (Columbia) : Picnic (stînga) ; Natură moartă (dreapta)

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef:
VIRGIL TEODorescu
Redactori șefi adjuncți:
CEZAR SALTĂG, S. OANIN, DEBORGA HORODINCA
Secretar general de redacție:
TEODOR BAL

REDACȚIA : București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon : 50 40 25 ; 50 44 85
ADMINISTRAȚIA : Șoseaua Kiseleff, 10, tel. 18 33 99
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINTEII”
Paginator : Nicolae Ion